

Projekts Nr.4

VIDES DAUDZVEIDĪBA UN ILGTSPĒJĪGA PĀRVALDĪBA

Vides un ilgtspējīgas attīstības pārvaldības grupa
Vides zinātnes nodaļa, ĢZZF,
Latvijas Universitāte

02.12.2016.

SATURS

1. Ievads/administratīvais ietvars
2. Projekta pētnieciskās nostādnes: **vērtības-rīcības-slodzes**
3. Pētījumu **plānojums**-izpilde 2016.
4. Produkti/**nodevumi 2016**
5. Pētījumi 2016: rezultāti/diskusija:
 - 5.1. Nacionālās anketēšanas un pilotteritoriju mājsaimniecību interviju rezultāti – Dr. geogr. Jānis Brizga
 - 5.2. Videi draudzīgas rīcības (VDR): sabiedrības mērķgrupu viedokļi - Dr. geogr. Jānis Kauliņš

PROJEKTA DARBA KOMANDA

Starpdisciplināri specializētu pētnieku (ar dažādu zinātnisko kvalifikāciju un praksi) **multidisciplināra** komanda:

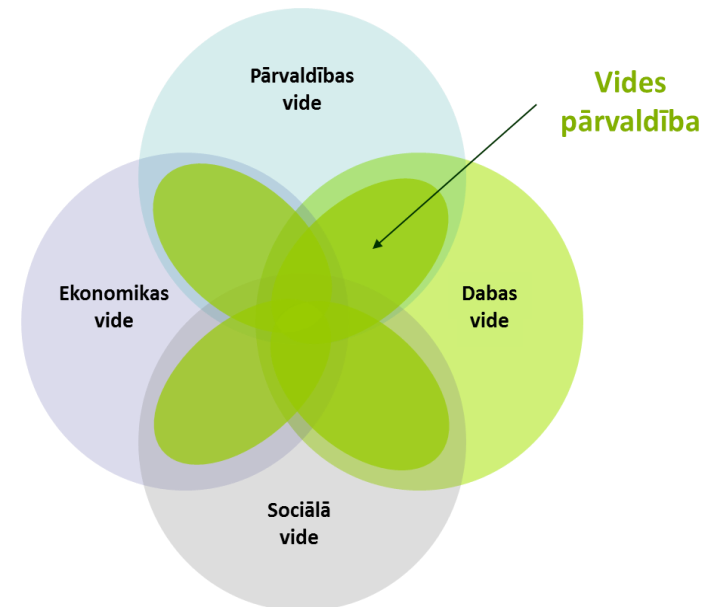
Pētnieki	Tēmas
1. Raimonds Ernšteins, Prof., Dr.h.paed.	Integratīvā starpnozaru tematiskā pārvaldība: vides pārvaldība un komunikācija, piekrastes/risku integrēta pārvaldība, integratīvās pārvaldības metodoloģijas attīstība
2. Ivars Kudreņickis, Asoc.prof., Dr.ing.	Integratīvā starpnozaru tematiskā pārvaldība: enerģētika / atjaunojamo resursu pārvaldība, klimata pārmaiņu pārvaldība, attīstības plānošana
3. Jānis Kauliņš, Dr.geogr.	Ilgspējīgas un integratīvās pieejas attīstības pārvaldība/ plānošana, indikatoru sistēmas un nodrošinājums; videi draudzīgas rīcības attīstība
4. Ilga Zīlniece, Dr.chem.	Integratīvā starpnozaru tematiskā pārvaldība - vides (piekrastes, pašvaldības) pārvaldība / vadība
5. Jānis Brizga, Dr.geogr.	Ilgspējīgas patēriņš un ražošana, pārvaldības ietvars, videi draudzīgas rīcības attīstība; indikatoru sistēmas
<u>Doktoranti/maģistri:</u>	Integratīvā starpnozaru tematiskā pārvaldība: pašvaldību / piekrastes pārvaldība, ainavu plānošana
6. Anita Lontone-Ieviņa, M.vidzin.	
7. Līga Zvirbule, M.vidzin	Integratīvā starpnozaru tematiskā pārvaldība; Vides / reģionālā pārvalde / pārvaldības sadarbība
8. Uģis Rusmanis, M.vidzin.	Integratīvā starpnozaru tematiskā pārvaldība: Videi draudzīga rīcība, attīstības/vides pārvaldība
9. Krista Ošniece, M.dabzin/vidzin	Integratīvā starpnozaru tematiskā pārvaldība: Vides komunikācijas pārvaldība, videi draudzīgas rīcības pašvaldībās/piekrastē

2016.g. POSMS UN PROJEKTA KOPSAVILKUMS

- Projekta trīs pamatuzdevumu bloku izpilde noris atbilstoši plānam un izvirzītā mērķa sasniegšanas kontekstā.
- Kopumā projekta 3. posmā jeb 2016. gada trīs ceturkšņos tika izstrādāti:
 - **10 analītiskie ziņojumi** - 20 kopā par 2014-2016 periodu, projekta laikā kopumā plānots 26;
 - **15 publikācijas** dažāda veida izdevumos (*4 publicētas, 11 iesniegtas publicēšanai*) - 29 kopā par 2014-2016 periodu, projekta laikā kopumā plānotas 18;
 - **5 rīcībpolitikas ziņojumi** - 22 kopā par 2014-2016 periodu, projekta laikā kopumā projektā plānots 13, kā arī
 - uc, īpaši lietišķo/publicitātes, nodevumu (skat. nodevumu sarakstu). Kopējais nodevumu plāns, t.sk. tieši pētījumu popularizēšanas un izplatīšanas darbībā, izpildīts.

Izveidota veiksmīga sadarbība ar projekta **modeļteritoriju pašvaldībām** un uzsākta netieša **VPP pētījumu līdzfinansēšana** (Valmieras un Liepājas pilsētas).

Tiek izstrādāti jauni sadarbības priekšlikumi, kuri sākotnēji projekta pieteikumā netika plānoti, balstoties uz projekta zinātniski-praktisko, konkrēti, rīcībpolitiku attīstību. Arī pēdējā projekta posmā 2017. gadā.

2. PROJEKTA PĒTNIECISKĀS NOSTĀDNES: vērtības-rīcības-slodzes

PROJEKTA MĒRĶIS

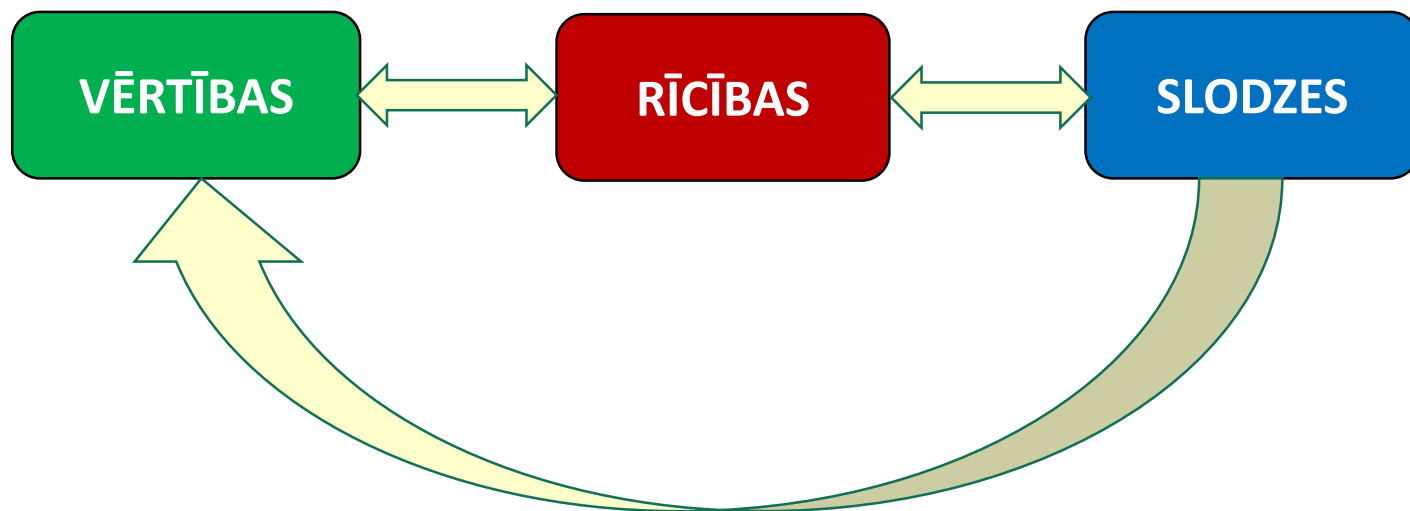
- Pētīt kompleksu socio-ekoloģisko sistēmu (SES) vides un ilgtspējīgas attīstības pārvaldību Latvijā, novērtējot sabiedrības vērtību-rīcību-slodžu izmaiņu parametrus un faktoros vides saglabāšanas un ilgtspējīgas izmantošanas, un sabiedrības daudzdimensionālās tematiskās un vispārīgās attīstības pārvaldības satura un procesu ietekmju ietvarā, sākot no vietējās pārvaldības.

VPP SUSTINNO: PROJEKTA NR.4. PAMATA UZSTĀDĪJUMS

Ministru kabineta 2014.gada 7.oktobra rīkojums Nr.559

„Par papildu valsts pētījumu programmām”:

3.3.7. sabiedrības vērtību, rīcību un apkārtējās vides slodžu mijiedarbības analīze

PROJEKTA UZDEVUMI

1. Vērtības-rīcības-slodzes: ilgtspējīga rīcība/VDR mājsaimniecības-kopienas-valsts.

Attīstīt metodoloģiju un izziņāt dažādu Latvijas sabiedrības grupu **vides vērtības, rīcības un to slodzes** vidē, un ietekmi uz ilgtspējīgas attīstības sociāli-ekonomisko pamatnosacījumu attīstību, lai izstrādātu **modelus un rekomendācijas** sabiedrības **ilgtspējības rīcību** attīstības iespējām Latvijā no individuālā/mājsaimniecību un vietējo kopienu/novadu pārvaldes līmeņa uz valsts līmeni;

2. Attīstības pārvaldība un vides pārvaldība: plānošana un indikatoru sistēmas.

Attīstīt integratīvā novērtējuma un **integratīvā** ilgtspējības novērtējuma **metodoloģiju** projekta plānoto disciplināro un integratīvo ilgtspējīgas attīstības pārvaldības pētījumu nodrošināšanai Latvijā, un pētīt sabiedrības ilgtspējīgas attīstības pārvaldības procesus (t.sk. īpaši **plānošanas procesus**) un to **uzraudzības indikatorus vietējā** pārvaldības līmenī, un to vertikālās projekcijas/izstrādnes, lai izstrādātu vides un sabiedrības mijiedarbību sistēmas **pārvaldības modelus** (un scenārijus), kā arī **rīcībpolitiku** vadlīnijas zinātniski pamatotai attīstības plānošanai un pārvaldei izvēlētajās **modelteritorijās** un valstī kopumā, iespējami sekmējot izstrādāto projekta **rezultātu aprobāciju.**

3. Vietējās modelteritorijas un multi-tematiskie pārvaldības pētījumi.

Izvēlētas konkrētās modelteritorijās izpētīt ilgtspējīgas attīstības dimensiju mijsakarību struktūru un procesus daudznozaru tematiskās attīstības situāciju kontekstā (t.sk. **iepriekšējo uzdevumu un to mijiedarbību integrācijas** izpildes skatījumā), veicot **sadarbības pētījumu** pieejā balstītus integrētos situācijas analīzes pētījumus, iekļaujot galvenās **mērķgrupas** dažādos Latvijas novados .

3. PĒTIJUMU PLĀNOJUMS UN IZPILDE 2016

2016 - DOKUMENTU STUDIJAS UN INTEGRATĪVIE SITUĀCIJU ANALĪZES PĒTĪJUMI - I

1. Ilgtspējīga patēriņa pārvaldība (vērtības-rīcības-slodzes) un ilgtspējīgas rīcības attīstība (mājsaimniecības-kopienas-valsts)

Kopumā izstrādāti 19 pamata nodevumi:

4 analītiskie pārskati, 2 stenda referāti un nolasīti 4 referāti, izdotas 1 tēzes un 3 zinātniskie raksti, bet iesniegti 3 raksti (t.sk. par 2015.g. pētījuma rezultātiem), kā arī sagatavoti 2 rīcībpolitikas priekšlikumi pašvaldībām un ievērojams skaits pētījumu rezultātu popularizēšanas materiālu.

Plānotajos darba uzdevuma ietvaros tika veikti vai uzsākti videi draudzīgas rīcības (VDR) novērtējumu pētījumi divos pārvaldes līmeņos:

- individuālā/mājsaimniecību līmenī (gan nacionālā aptauja, gan vietējās mājsaimniecību intervijas divās pilotpilsētās) un
- vietējo kopienu/novadu pārvaldes līmenī (visu pašvaldības galveno mērķgrupu intervijas tajās pašās divās pilotpilsētās), atbilstoši izstrādājot jau minētos nodevumus.

1.1. VDR nacionālais novērtējuma pētījums – standarta respondentu **aptauja** (SKDS, sadarbībā ar projektu Nr.3.) un sākotnējais integrētā novērtējuma pārskats.

1.2. VDR novērtējums mājsaimniecībās Valmieras un Liepājas pilsētu pašvaldībās – izvēlētu **pilotmājsaimniecību intervijas**, veicot nacionālas aptaujas anketas aprobāciju un uzsākot adaptāciju vietējam pārvaldes līmenim, kā arī analītiskais pārskats.

1.3. VDR novērtējums Valmieras un Liepājas pilsētu pašvaldībās - visu **galveno mērķgrupu intervijas** un izstrādāti analītiskie pārskati un rīcībpolitikas ziņojumi.

1.4. VDR novērtējums mājsaimniecībās Valmieras un Liepājas pilsētu pašvaldībās – uzsākta **pašvaldības apkaimju mājsaimniecību aptauja**.

2016 - DOKUMENTU STUDIJAS UN INTEGRATĪVIE SITUĀCIJU ANALĪZES PĒTĪJUMI – II

2. Attīstības un vides pārvaldības mij-integrācija: plānošana un indikatoru sistēmas.

Kopumā izstrādāti 10 pamata nodevumi:

2analītiskie pārskati, nolasīti 4 referāti, izdots 1 zinātniskais raksts, bet iesniegti 3 raksti (t.sk. par 2015. g. pētījuma rezultātiem), aizstāvēti 2 maģistra darbi, kā arī sagatavots ievērojams skaits pētījumu rezultātu popularizēšanas materiālu.

2.1. Ilgtspējīgas attīstības pārvaldības un tā indikatornodrošinājuma apvienotais pētījums (3. posms) – veikta visu **Saulkrastu novada** pašvaldības indikatoru sistēmas konkrēto indikatoru apkopošana, aprēķināšana un novērtēšana, un izstrādāti analītiskie pārskati.

2.2. Turpinās sagatavošanās pētījums Valmieras pašvaldības vides pārvaldības attīstības pamatpētījumam un rīcībpolitikas izstrādnei, t.sk. skat. iepriekš minētos pētījumu uzskaites punktus 1.3 un 1.4..

2016 - DOKUMENTU STUDIJAS UN INTEGRATĪVIE SITUĀCIJU ANALĪZES PĒTĪJUMI – III

3. Vietējās modelteritorijas un multi-tematiskie/nozaru pārvaldības pētījumi.

Kopumā izstrādāti 15 pamata nodevumi:

4 analītiskie pārskati, 1 stenda referāts un nolasīti 4 referāti, izdotas 1 tēzes un 1 zinātniskais raksts bet iesniegti 4 raksti (t.sk. 2015.g. pētījumu rezultāti), aizstāvēti 2 maģistra darbi, kā arī sagatavots ievērojams skaits pētījumu rezultātu popularizēšanas materiālu.

3.1. **Piekrastes integrētās pārvaldības** novērtēšanas pētījums (2.posms) – uzsākta piekrastes pilotpašvaldību galveno mērķgrupu intervēšana un piekrastes sabiedriska monitoringa attīstības novērtējums, izstrādāti analītiskie pārskati un rīcībpolitikas ziņojums.

3.2. **Vides komunikācijas pārvaldības** novērtēšanas pētījums (2.posms) – vide komunikācijas pamatkomponentu attīstība un labākās prakses novērtējums, un, izstrādāti analītiskie pārskati un rīcībpolitikas ziņojumi, t.sk.

- **Zaļa karoga** jeb Videi draudzīgas skolas (Ekoskolas) kā brīvprātīga skolas vides satura un procesa pārvaldības un komunikācijas instrumenta pieredzes izvērtējums Latvijā un mijiedarbībā ar vietējās sabiedrības mērķgrupām vietējā vides pārvaldībā;

- **Zilā karoga** kā brīvprātīga piekrastes pārvaldības un komunikācijas instrumenta pieredze/prakses izvērtējums Latvijā kopumā un priekšlikumi pieejas attīstībai, īpaši izmantojot **Ventspils, Liepājas un Saulkrastu** piemērus.

3.3. Turpināts **multi-tematiskais attīstības pārvaldības** sektoru pilotpētījums (skat. iepriekš minētos pētījumus).

4. PRODUKTI UN NODEVUMI 2016

PROJEKTA ĪSTENOŠANAS REZULTATĪVIE RĀDĪTĀJI

Rezultatīvais rādītājs	Kopā plānots 2014.–2017.	Sasniegts 2016.	Izpildīts 2014. – 2016.	Izpildāms 2017.
Zinātniskie rezultatīvie rādītāji:				
1. Zinātnisko publikāciju skaits:				
oriģinālo zinātnisko rakstu (SCOPUS, Web of Science) skaits	12	iesniegti		
oriģinālo zinātnisko rakstu skaits ERIH (A un B) datubāzē iekļautajos žurnālos vai konferenču rakstu krājumos				
Oriģinālo zinātnisko rakstu skaits citās nozīmīgās datubāzēs (EBSCO, WOS, Science Direct) iekļautajos žurnālos vai konferenču rakstu krājumos	6	iesniegti	4	4
+ Starptautisku konferenču rakstu krājumos	0	4	6	6
+ Raksti latviski konferenču krājumos	0	10	19	4
+ Zinātniskajos žurnālos/monogrāfijās	0	1	4	4
Recenzētu zinātnisku monogrāfiju skaits	1	-	-	1
2. Programmas ietvaros aizstāvēto darbu skaits:				
promocijas darbu skaits	3		1	2
maģistra darbu skaits	9	4	4	4
3. Citi zinātniskie rezultāti:				
Zinātnisko konferenču referāti	44	16	48	-4/12
Rīkotās konferences sekcijas	0	1	5	2
Pētnieciskās metodoloģijas	0	-	-	
Analītiskie pārskati	26	10	20	6
4. Citi starptautiski sadarbības projektu pieteikumi, kā Apvārsnis 2020, INTERREG u.c.	0	2	5 (1 – apstiprināts)	1
Programmas popularizēšanas rezultatīvie rādītāji:				
1. Programmas gaitas un rezultātu popularizēšanas interaktīvie pasākumi, kuru mērķu grupās iekļauti arī izglītojamie, skaits:				
konferences	0	7	17	-17/7
rīkoti semināri	0	4	4	-4/2
populārzinātniskas publikācijas	0	-	-	
Publiskās lekcijas/diskusijas	44	25	47	6
Mācību materiāli skolām	0	-	-	+
Projekta sadaļa programmas mājas lapā	0	17	33	10
2. Ziņojumi rīcībpolitikas veidotājiem				
	13	5	22	7

VPP SUSTINNO: HORIZONTĀLIE UZDEVUMI

- Attīstīt starpdisciplināras zinātnieku grupas – izveidota/strādā starpdisciplinārā pieredzē balstīta **multidisciplināra grupa**, veidojot/atjaunojot sadarbību ar atbilstošām ārvalstu/starptautiskām organizācijām/grupām (skatīt nodevumu sarakstu par starptautisko projektu pieteikumu izstrādi u.c.);
- Attīstīt zinātnisko grupu sadarbību ar atbilstošo nozaru partneriem nozares kapacitātes veidošanai, sagatavojot nepieciešamos speciālistus un veicot atbilstīgus zinātniskos pētījumus – notiek **sadarbība un partneru iesaiste studiju procesā un pētījumu plānošana**, īpaši aktīvi ar pašvaldības profesionālajām un sabiedriskajām mērķgrupām, t.sk. uzsākot realizēt VPP projekta laikā izstrādātā un ES fondu piešķirtā projekta izpildi – uzsākts Baltijas jūras reģiona Interreg projekts “VillageWater”;
- Iesaistīties izglītības procesā un **nodrošināt prakses un darba iespējas studentiem** un izglītības atbilstību darba tirgus prasībām, attīstot starpdisciplināru maģistratūras un doktorantūras programmu – “Vides zinātne” ar iespējamu **specializāciju vides pārvaldībā**, t.sk. šādi pieredzējuši speciālisti iesaistīti VPP projektā, izstrādājot savus maģistra darbus, veikta strādājošo speciālistu iesaiste maģistra studijām;
- Iesaistīties starptautiskos pētniecības un sadarbības projektu konsorcijs, veidot sadarbības projektus “Apvārsnis 2020” ietvaros – **līdzdalība vienā konsorcijs A2020, vienā konsorcijs COST projektam un vienā projektā Igaunijas – Latvijas pārrobežu sadarbības programmā**: visi 3 projektu pieteikumi sagatavoti, 2 iesniegti un noraidīti;
- Sagatavoti **sadarbības līgumi** un plānotas **lauka studijas** starp Latvijas Universitātes Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultāti un Stokholmas Universitātes Ģeogrāfijas fakultāti (Zviedrija) un Jokohamas Universitāti (Japāna).

Pētījuma rezultātu izplatīšanas un popularizēšanas aktivitātes

Savstarpēji papildinoši komunikācijas instrumenti – informēšana, apmācība/izglītošana, iesaistīšana/dalība, vides/ilgtspējīgas rīcības veicināšana, kā arī sāktas/atjaunotas sadarbības aktivitātes ar galvenajām mērķa grupām:

- **LU ikgadējā Zinātniskā konference**; ikgadējās sekcijas – Vides pārvaldība un Piekrastes integrētā pārvaldība (2016.g. Janvāris/februāris – VPP II posma atskaitē)
- Dalība 7 citās **starptautiskās konferencēs**, kurās lasīti 11 **referāti**, prezentēti 3 **stenda referāti** un publicētas 2 **tēzes** konferenču krājumos;
- Darbs pie starptautiska pētniecības tīkla atjaunošanas **UNESCO Katedras Ilgtspējīgas piekrastes attīstības** ietvaros;
- Pētījumu rezultāti iestrādāti **maģistra un doktora studiju programmās**, kā arī Vides zinātnes **bakalaura studiju** lekcijuursos, vadīti astoņi maģistra darbi (četri aizstāvēti) un pieci doktora darbi;
- Novadītas 25 **publiskās lekcijas un diskusijas** dažādām sabiedrības interešu grupām, t.sk. tieši projekta pilotteritorijās;
- Rīkotas 3 vides pārvaldības **sekcijas starptautiskās konferencēs Latvijā** un 5 lauka studiju, ekspertu un apmācību **semināri** dažādām mērķauditorijām projekta pilotteritorijā;
- Informācijas izplatīšana projekta komandas izbraukumu laikā uz **sanāksmēm un lauka darbiem** projekta pilotteritorijās un tiekoties ar dažādām mērķa grupām;
- Informācija par projekta aktualitātēm ievietota **programmas mājaslapā - 17 publikācijas**.

5. Pētījumi 2016: rezultāti/diskusija:

5.1. Nacionālās anketēšanas un pilotteritoriju mājsaimniecību interviju rezultāti – Dr. geogr. Jānis Brizga

5.2. Videi draudzīgas rīcības (VDR): sabiedrības mērķgrupu viedokļi – Dr. geogr. Jānis Kauliņš

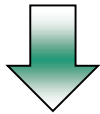
VDR pētījuma process un konteksts: mājsaimniecības-pašvaldība-nacionālais līmenis

1. VDR: Mājsaimniecību anketēšana (nacionālā aptauja);
2. VDR: mērķgrupu intervijas pilotteritorijās (pamata sektoros un mājsaimniecībās atsevišķi):
 - 2.1. Apspriedes seminārs Domē;
 - 2.2. Intervijas ar galvenajām mērķgrupām;
 - 2.3. Apaļā galda seminārs ar galvenajām mērķgrupām;
 - 2.4. Prezentācija/diskusija Domes Vides komisijā (Liepājas piemērs);
 - 2.5. Papildus izziņa un Vides pārskats/novērtējums.
3. VDR: mājsaimniecību aptauja pilotteritorijās (Domes līdzfinansējums un skolu iesaiste – VDR rīcības):
 - 3.1. Darba grupa ar skolu vadību un Domes izglītības un vides nodaļām;
 - 3.2. Skolotāju/skolēnu apmācības seminārs par anketēšanu;
 - 3.3. Skolotāju/skolēnu seminārs par anketēšanas rezultātiem;
 - 3.4. Diskusiju seminārs Domē: skolu/skolēnu rīcībpolitikas iniciatīvas galvenajās mērķgrupās un LU analīze.
4. VDR: konkrētu sektoru un instrumentu detālpētījums pilotteritorijās.
5. VDR: nacionālais līmenis

5.1.1.
NACIONĀLĀS ANKETĒŠANAS REZULTĀTI
(sadarbība ar Sustinno projektu Nr.3)

Pētījuma izklāsts

- Aptauja (n1009) – 68 jautājumi (sadarbībā ar 3. projektu)
- VDR indekss
- Oglekļa pēda – mājoklis, transports, pārtika, patēriņš (balstoties uz 1.gada pētījumu)
- Klasteru analīze (TwoStep K-means)
- Švarca vērtību modelis

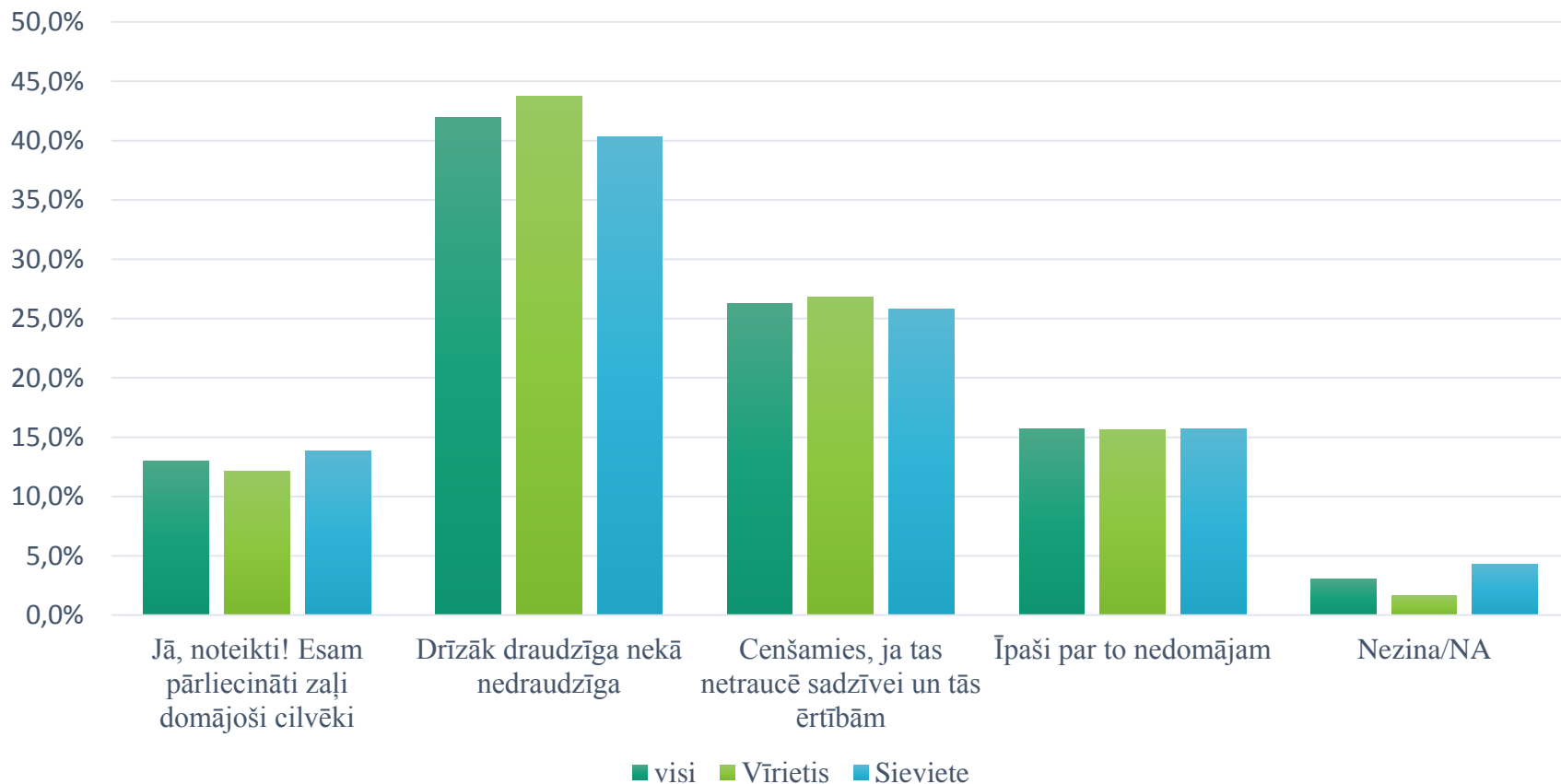

- Vērtību – Rīcību – Ietekmju atšķirības
- Faktori, kas ietekmē VDR

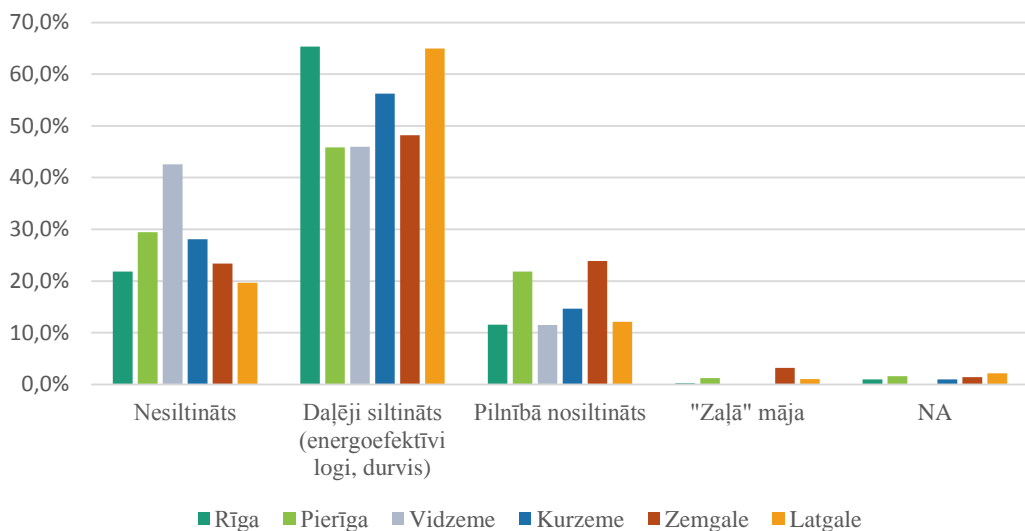
Diskutēts:

- Brizga J., Ernsteins R., Makijenko J., Burlakovs J., Vincevica-Gaile Z. Multiple gaps in sustainable consumption governance. Report. International scientific – practical conference “Modern engineering technologies and environmental protection”. May 19-20th 2016, Tsereteli State University, Kutaisi, Georgia
- Brizga J., Multiple Gaps in Sustainable Consumption Governance. Report. Budapest Sustainable Consumption and Social Justice in a Constrained World. SCORAI Europe Workshop. August 29-30, 2016, Budapest, Hungary

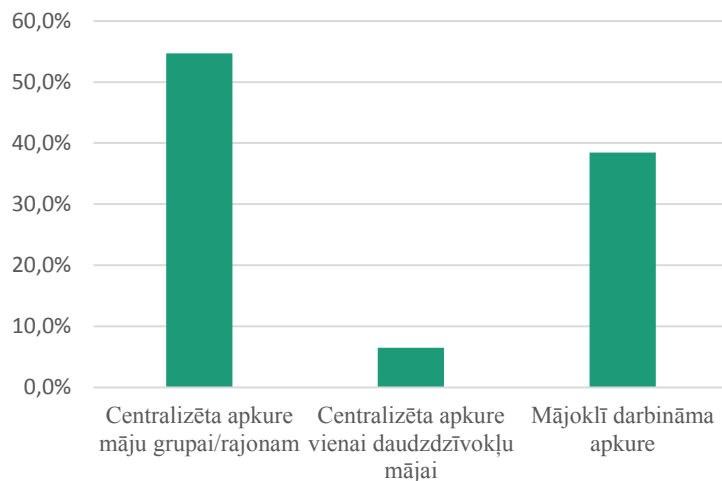
Kā Jūs kopumā vērtētu, vai Jūsu mājsaimniecība ir videi draudzīga?

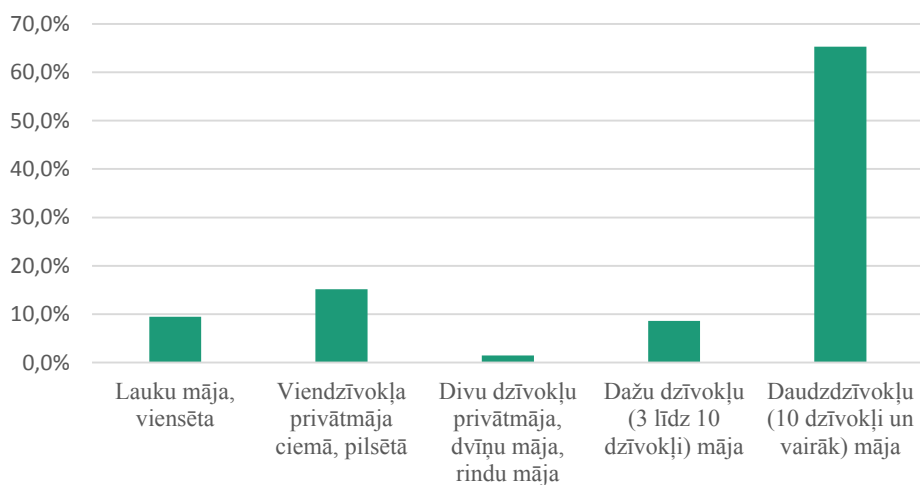
Cik lielā mērā jūsu mājokļa apkurināmā daļa ir siltināta? Vai jūsu mājoklis ir...

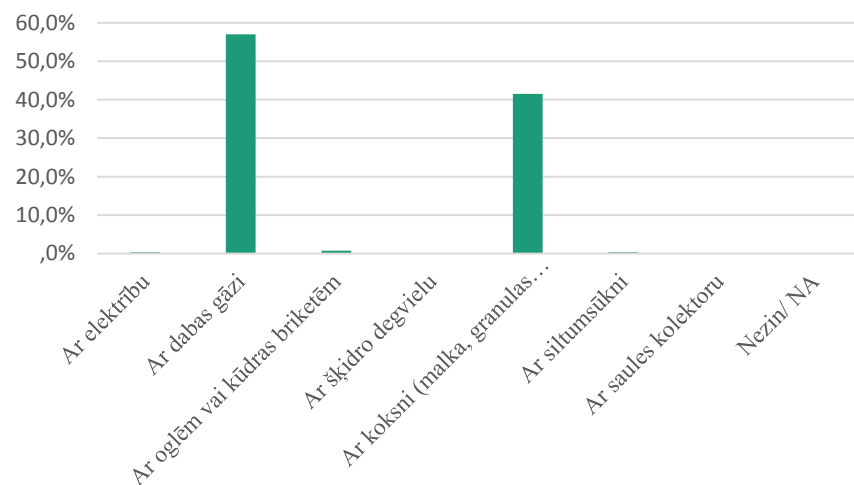
Kāda veida apkure ir Jūsu mājoklī?

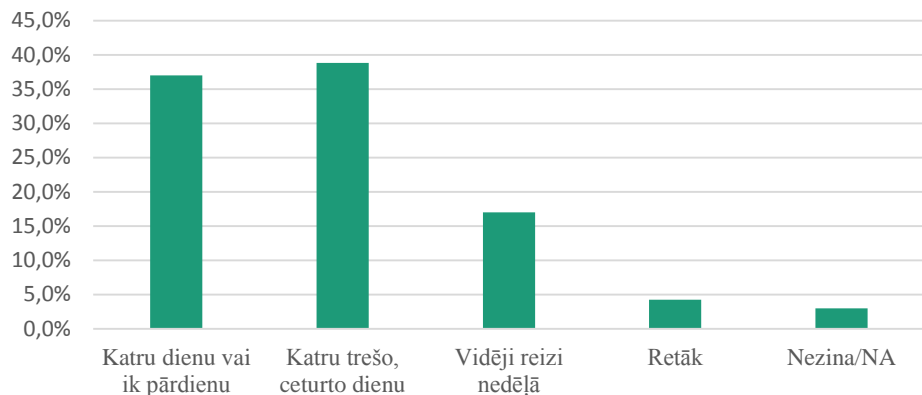
Mājokļa tips

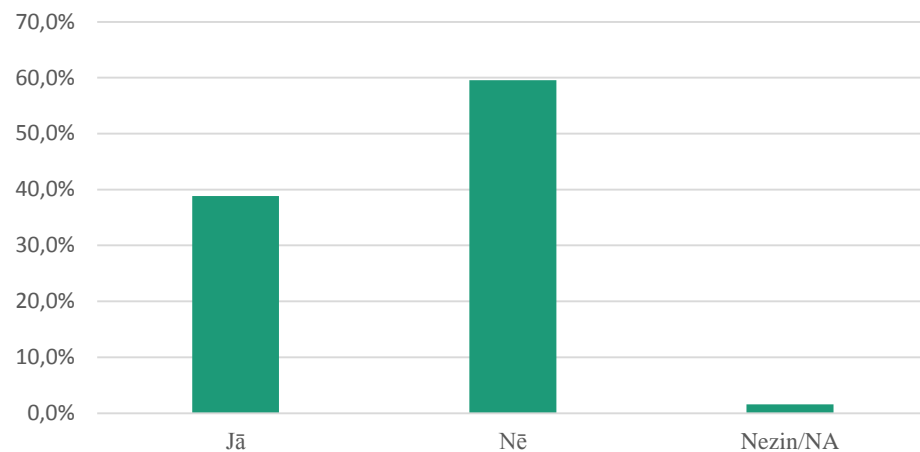
Kā Jūs apkurināt savu mājokli? Atzīmēt galveno, ja izmanto vairākus siltuma avotus

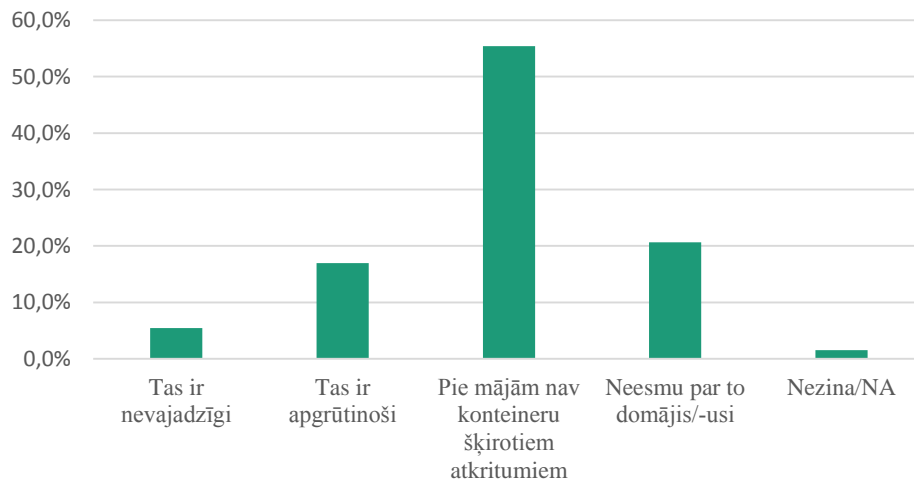
Cik bieži jūsu mājsaimniecībā iznes atkritumus novietošanai konteinerā (vidēju atkritumu spaini, maisus 12 l)?

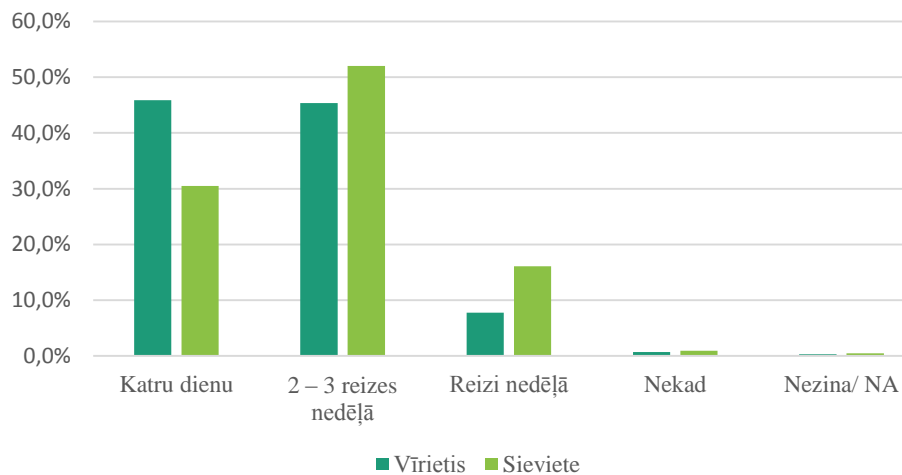
Vai Jūs šķirojat atkritumus?

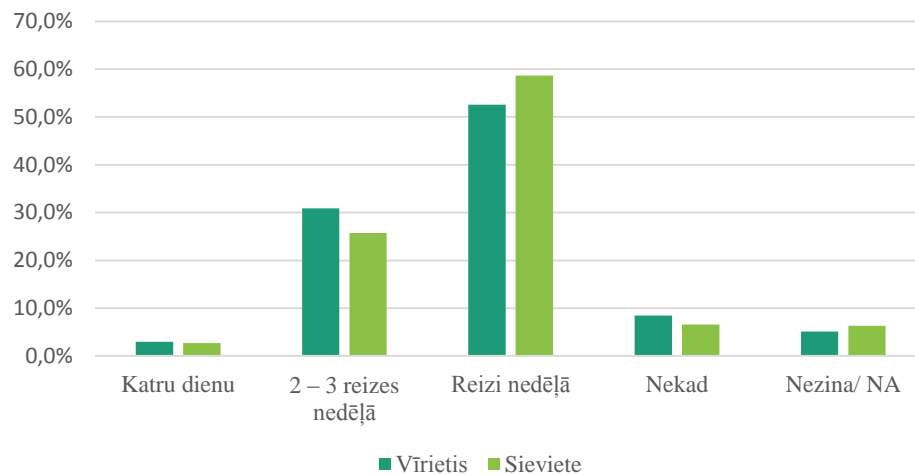
Jūs nešķirojat atkritumus, jo...

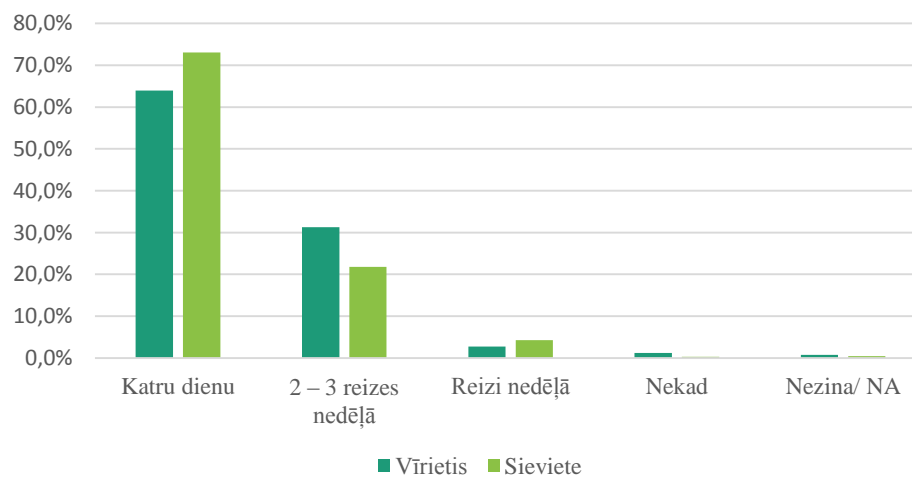
Cik bieži jūs patērējat gaļu?

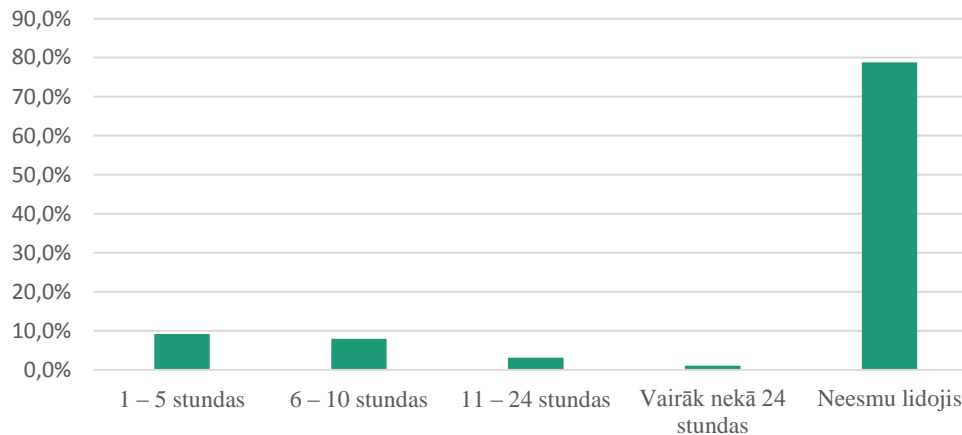
Cik bieži jūs patērējat zivis?

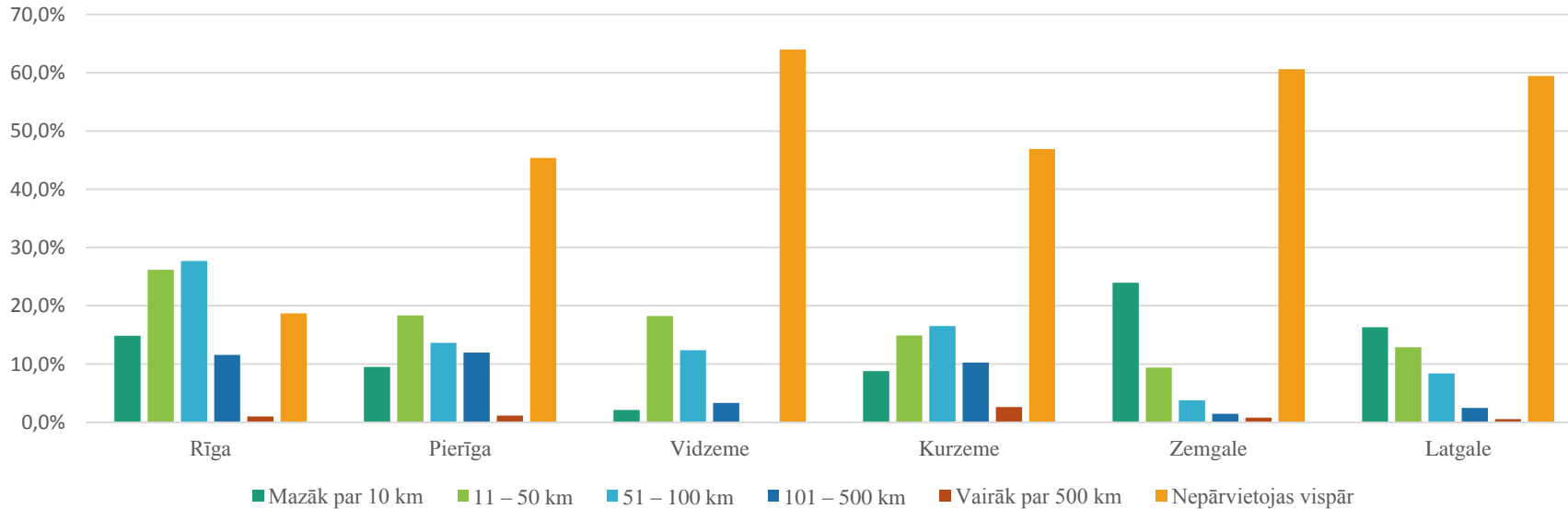
Cik bieži jūs patērējat piena produktus?

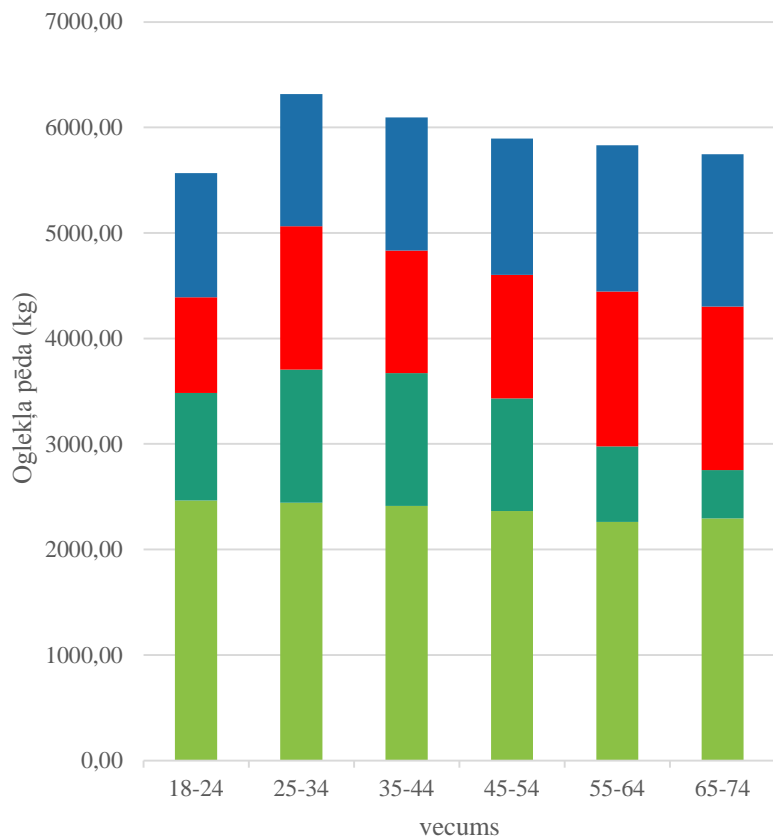
Ja pēdējo 12 mēnešu laikā esat veicis avio lidojumus, lūdzu, norādiet to kopējo apjomu stundās.

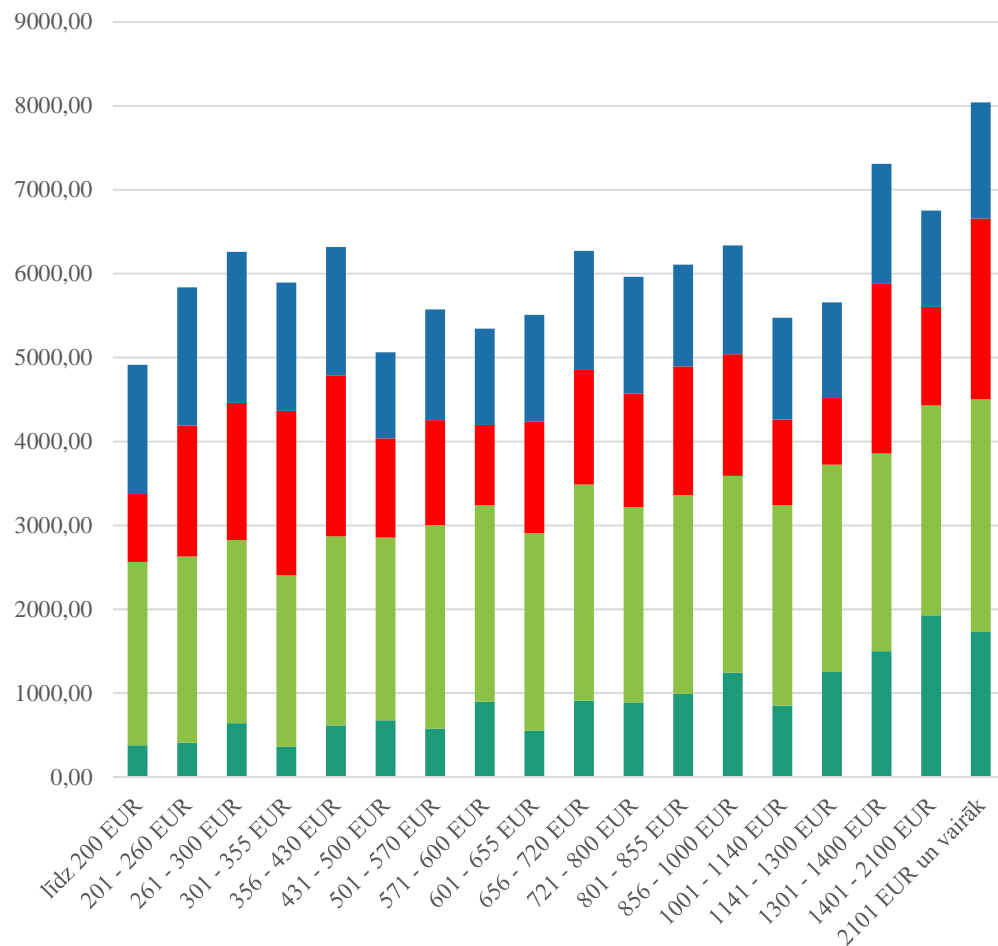
Cik kilometrus nedēļā Jūs vidēji pārvietojieties ar sabiedrisko transportu?

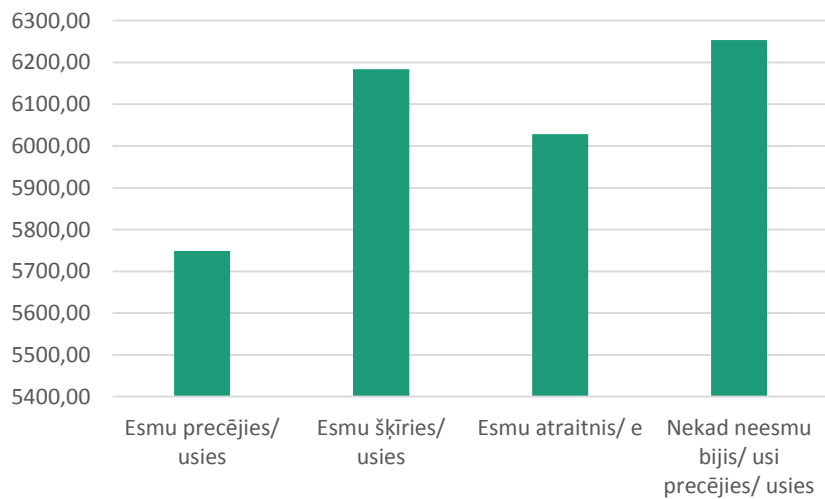
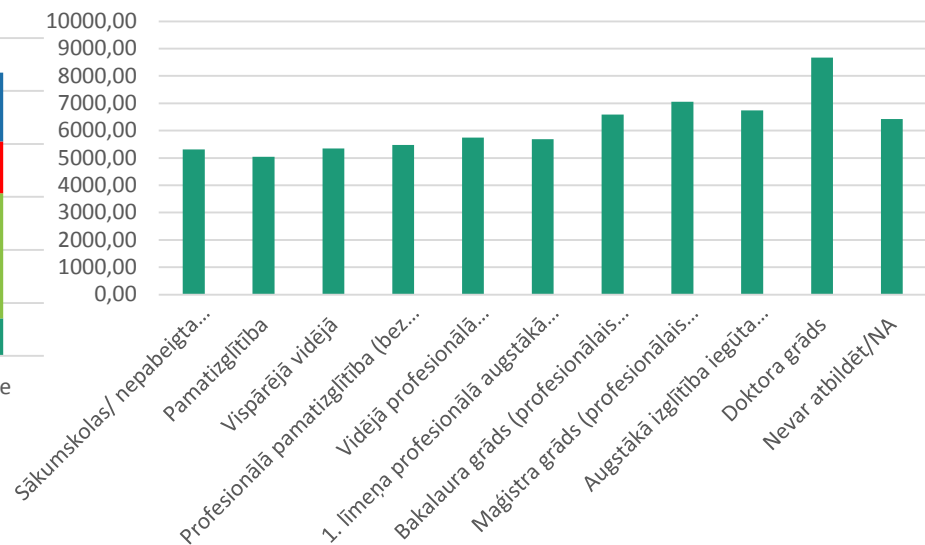
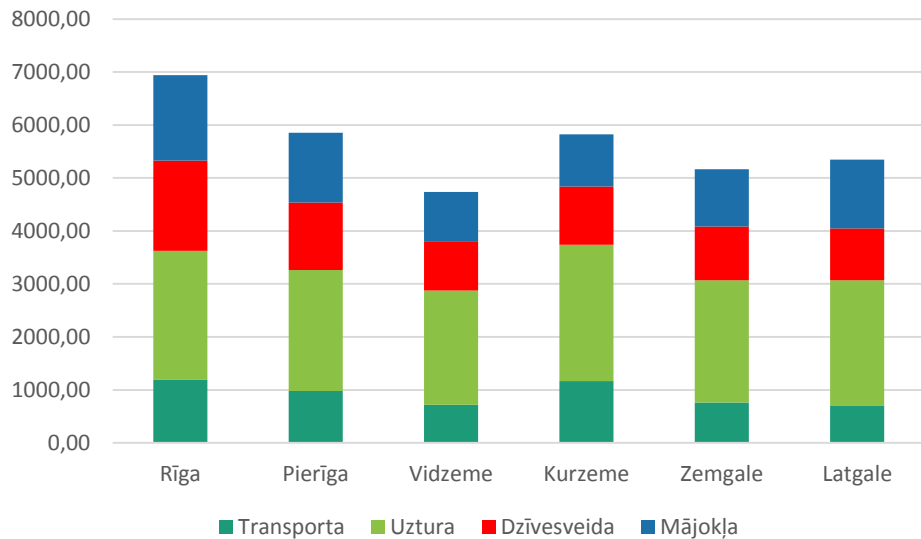
Oglekļa pēda vs vecums un ienākumi

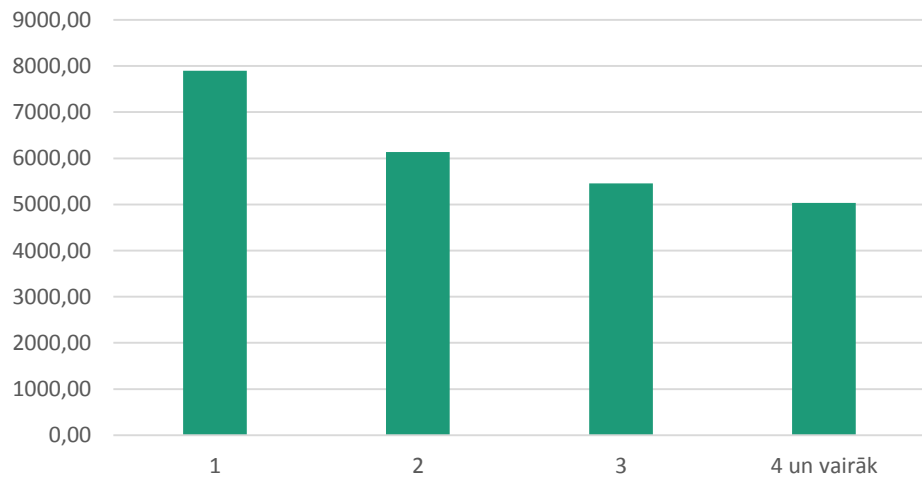
- Mājokļa un elektroenerģijas oglekļa pēdas nospiedums
- Dzīvesveida oglekļa pēdas nospiedums
- Transporta oglekļa pēdas nospiedums
- Uztura oglekļa pēdas nospiedums

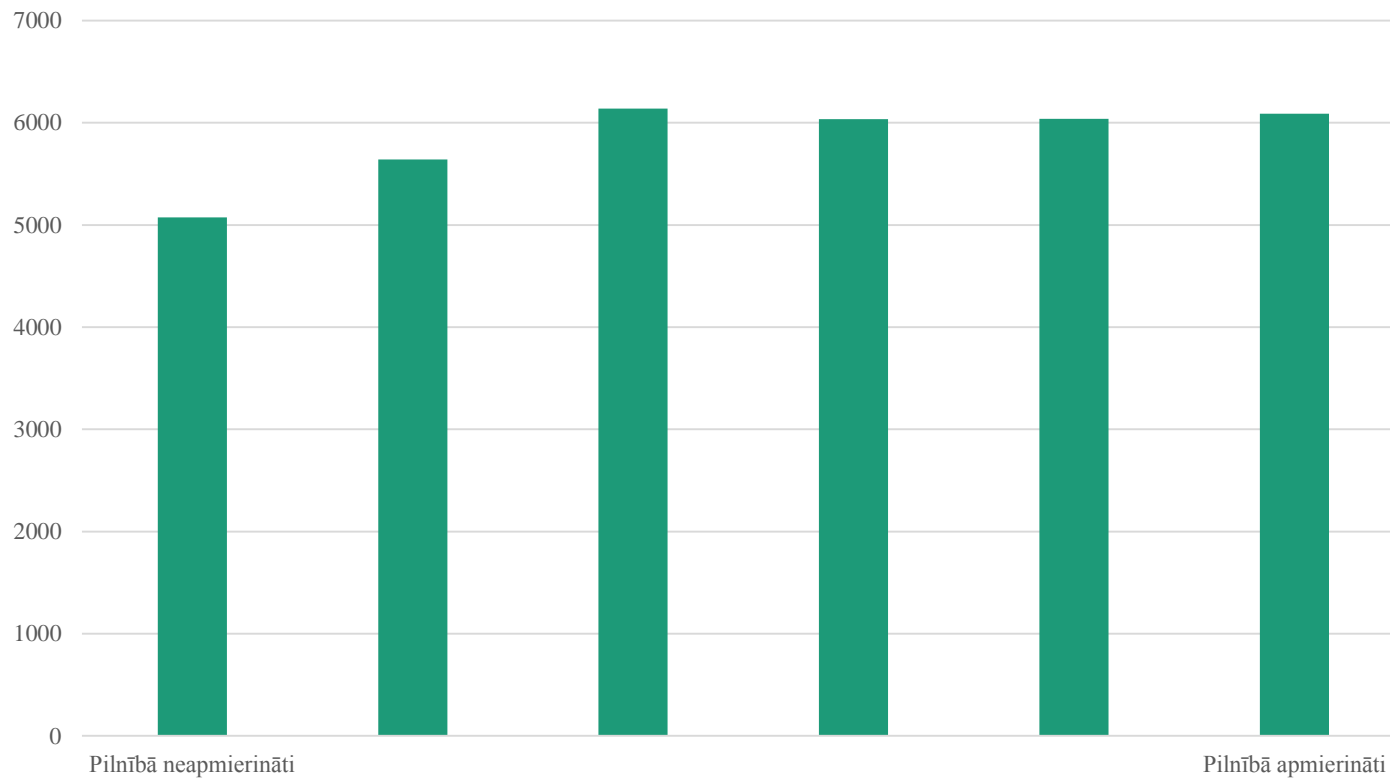
- Transporta
- Uztura
- Dzīvesveida
- Mājokļa

Cilvēku skaits māsaimniecībā

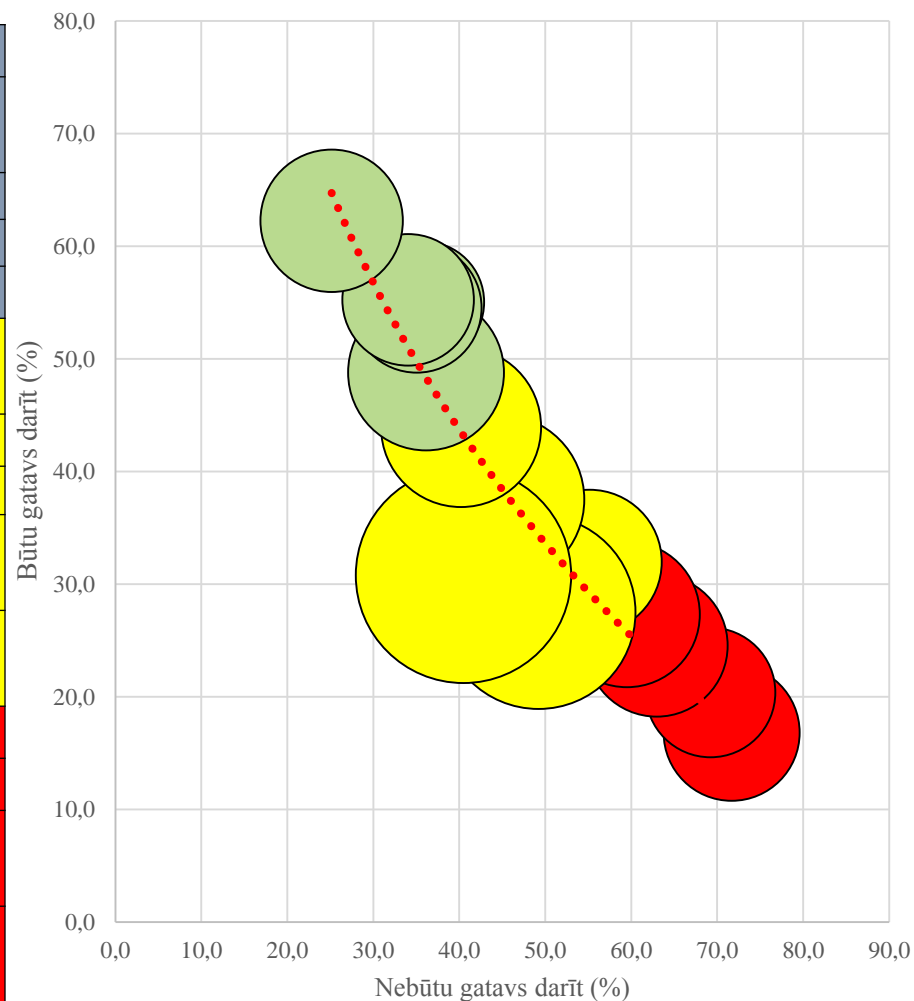
Oglekļa pēda vs apmierinātība ar dzīvi

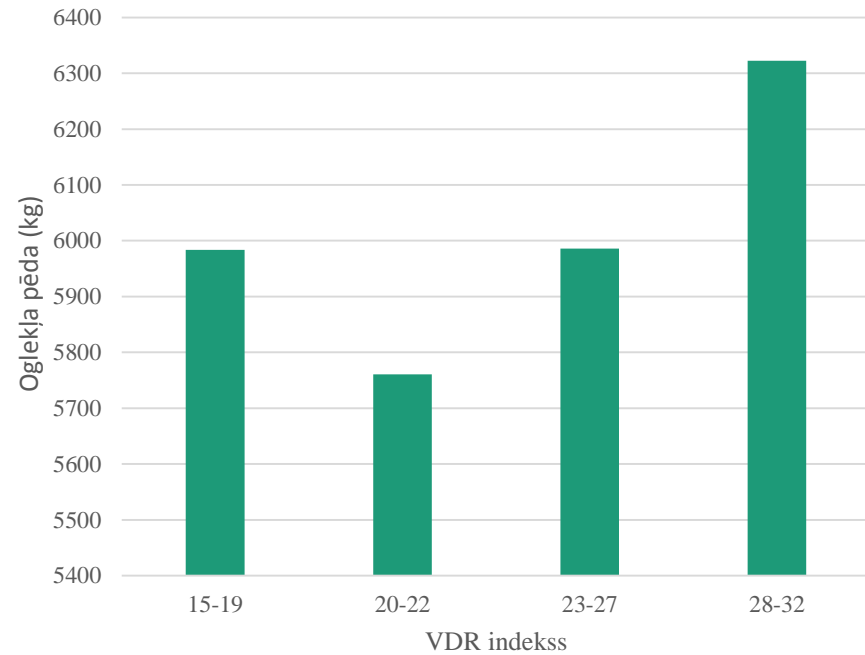
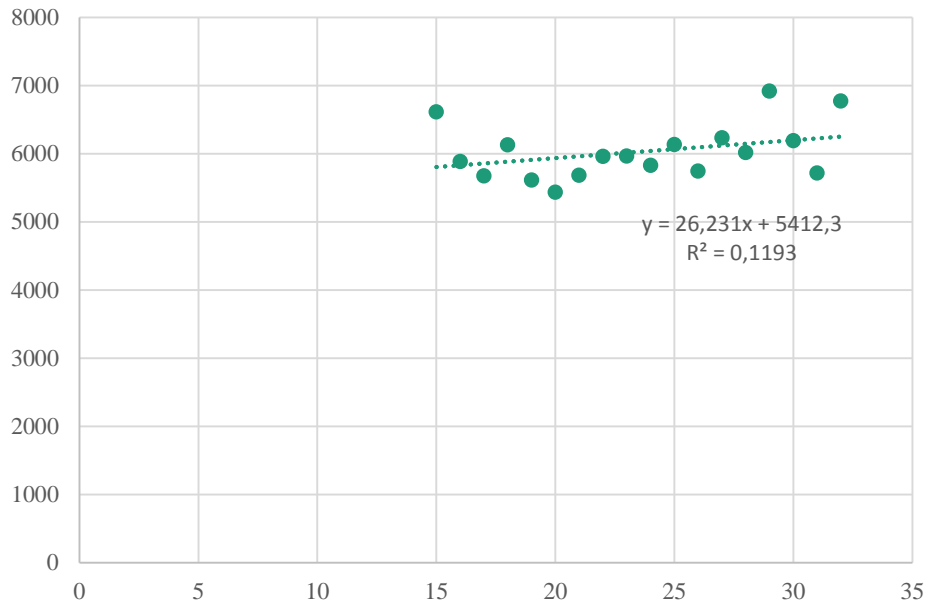
VDR indekss

VDR sarindotas pēc respondentu rīcības gatavības (dilstošā secībā)

Šķirot atkritumus
Ēst vairāk bioloģiskajā lauksaimniecībā audzētus pārtikas produktus
Siltināt mājokli / izvēlēties energoefektīvu mājokli
Uzlabot savas zināšanas par videi draudzīgu dzīvesveidu
Samazināt radīto atkritumu daudzumu
Apkurei izmantot atjaunojamus energoresursus (malku, šķeldu, granulas, saules enerģiju)
Ietekmēt citus rīkoties vairāk videi draudzīgi
Izmantot energoefektīvāku automašīnu
Mazāk braukt ar automašīnu, izvēlēties sabiedrisko transportu, vairāk iet ar kājām, braukt ar velosipēdu
Iesaistīties vairāk publiskos pasākumos, kas saistīti ar vides aizsardzību (talkās, parakstot petīcijas u.c.)
Ēst mazāk dzīvnieku izcelsmes pārtikas produktus
Mazāk lietot elektroierīces
Apkures sezonā samazināt iekštelpu temperatūru par pāris grādiem
Sadarboties ar kaimiņiem, draugiem, dalīties ar mājas elektroiekārtām, automašīnu u.c.

Oglekļa pēda vs VDR indekss

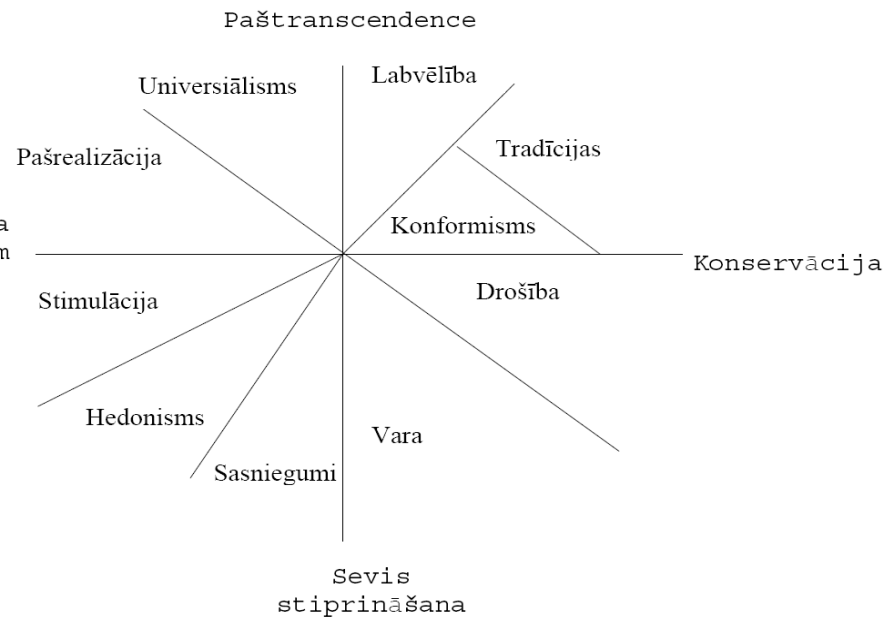
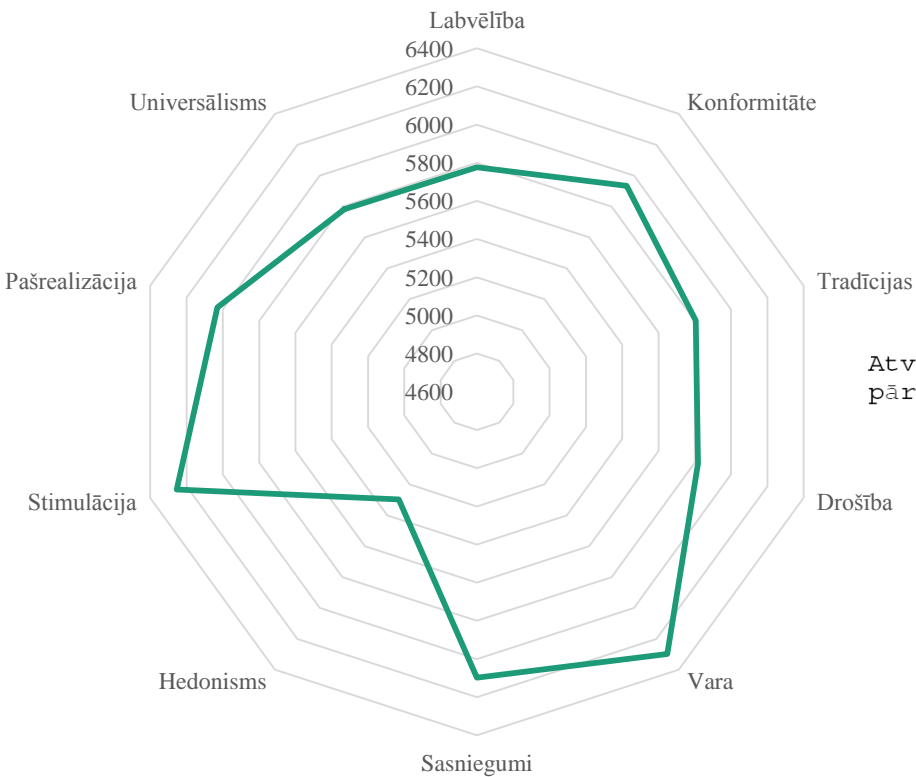

Klasteru analīze

Klasteri	Skaitis (n)	Procenti (%)	VDR indekss (vidēji)
1	175	17.3%	27.85
2	394	39.1%	24.62
3	138	13.7%	22.76
4	302	29.9%	19.60
KOPĀ	1009	100%	23.43

Švarca vērtību modelis vs Oglekļa pēda

Secinājumi (1)

- Latvijas mājsaimniecību patēriņa slodzes vidē aug un **pārsniedz globāli pieejamos limitus. Lielākās vides slodzes veidojas transporta, mājokļa un pārtikas patēriņa sektoros.**
- **Informācija** par videi draudzīgu dzīvesveidu, **ir būtisks, taču nepietiekams faktors** uzvedības maiņai.
- Vides slodzes lielā mērā nosaka **ārējie sociālie faktori un infrastruktūra.**
- Dažas no videi draudzīgām rīcībām ir **pievilcīgākas kā citas**: cilvēki izvēlas vienkāršas lietas, kas neprasa strukturālas izmaiņas.
- Klāsteru analīze atklāj **četras atšķirīgas patērētāju grupas**, kurām raksturīgas **atšķirīgas vajadzības, iespējas un spējas** īstenot ilgtspējīgu patēriņu, kā arī atšķirīgas **vides slodzes un to struktūra**. Tādēļ, ilgtspējīga patēriņa pārvaldībā **jālieto mērķgrupu diferencēta pieeja**, ne tikai veicinot videi draudzīgu produktu pieejamību, bet, ņemot vērā sabiedrības neviendabību, katrai mērķgrupai sniedzot skaidrus signālus par nepieciešamajām izmaiņām patēriņa apjomā, struktūrā un uzvedībā un mainot makrovides faktorus, kas uztur un veicina neilgtspējīgu patēriņu.

Secinājumi (2)

- **VDR pārvaldība jābalsta integrētā pieejā**, kas nodrošina horizontālo un vertikālo integrāciju, integrētu rīcībpolitikas instrumentu lietojumu, kas **selektīvi vērsts uz specifiskām mērķgrupām, un integrētiem indikatoriem, atgriezeniskās saites nodrošināšanai**;
- VDR jānostiprina **sabiedrības ikdienas praksē**, veicinot:
 - patēriņa **apjomu samazināšanos** iedzīvotāju grupās ar augstākiem ienākumiem;
 - izmaiņas **patērētāju izdevumu struktūrā**, izdevumus novirzot uz patēriņa sektoriem ar mazāku vides slodžu intensitāti un veicinot videi draudzīgu (ekoefektīvu) **ilgtspējīgu produktu un pakalpojumu pieejamību tirgū** (tehnoloģiskie risinājumi, piegādes sistēmas un infrastruktūra);
 - iedzīvotāju vajadzību apmierināšanas **dematerializāciju**, attīstot produktu koplietošanu, lietošanas intensifikāciju un samazinātu izmantošanu;
 - **ilgtspējīgas vērtīborientācijas attīstību sabiedrībā**, nostiprinot nemateriālistisku dzīvesveidu.

5.1.2.
PILOTTERITORIJU MĀJSAIMNIECĪBU
INTERVIJU REZULTĀTI:
Liepāja, Valmiera un Salacgrīva

Mājsaimniecību interviju pārskats: Liepāja, Valmiera un Salacgrīva

- Atbalsta/starppētījums - **daļēji strukturētas intervijas** (nacionālas anketas pamatstruktūra) kā ievadpētījums, lai
 - papildinātu/salīdzinātu citu pašvaldības **mērķgrupu intervēšanas** rezultātus,
 - sagatavotu **turpmākos mājsaimniecību/pašvaldību** pētījumus pilotteritorijās
 - papildinātu/salīdzinātu **mājsaimniecību ankētēšanas** statistiskos rezultātus
- Vietējo pašvaldību VPP pilotteritorijas – 2016. gads – pilotintervijas/ievads:
 - 14 mājsaimniecību intervijas Liepājas pilsētā
 - 10 mājsaimniecību intervijas Valmieras pilsētā
 - 10 mājsaimniecību intervijas Salacgrīvas novadā (BaltCoast projekta ietvars).
- Galvenie tematiskie bloki, atbilstoši ilgtspējīga patēriņa pamatklāsteriem: pārtikas patēriņš, mājoklis, transports un dzīvesveids

Mājsaimniecību intervijas Liepājā

- Mājsaimniecību intervēšana – nacionālās anketas testēšana/aprobācija vietējās pašvaldības mājsaimniecību anketēšanai.
- Respondenti (pat tie, kas ikdienā strādā ar vides aizsardzības jautājumiem):
 - reti šķiro atkritumus, jo pilsētā ir vāji attīstīta šķirošanas infrastruktūra;
 - bieži pārvietojas ar privāto autotransportu, jo tā ir ērtāk nokļūt vajadzīgajā vietā;
 - dzīvo nesiltinātās ēkās, jo trūkst zināšanu un līdzekļu ēku siltināšanai;
 - bieži uzturā lieto dzīvnieku izcelsmes produktus, jo tā ir ierastā prakse.
- Piemērs - ģimenes ar jaundzimušajiem sāk lielāku uzmanību pievērst videi draudzīgu mazgāšanas līdzekļu izmantošanai un veselīgākam, videi draudzīgākam uzturam, bet palielina patēriņu, gan saistībā ar bērna apģērbu, mēbeļu, mantu (rotaļlietu, autiņbiksīšu u.tml.) un pārtikas iegādēm, gan arī mobilitāti un veselības aprūpi.

Mājoklis: Valmierā un Salacgrīvā

- Atšķirīga infrastruktūra:
 - Salacgrīvā galvenais siltumenerģijas avots ir koksne. Ar krāsns apkuri cilvēki lielākoties ir apmierināti (“pierasts”, “nav ar citiem jāērķinās”).
 - Valmierā dominē centrālpkure (daudzdzīvokļu mājas)
- Elektroapgāde:
 - Salacgrīvā: Elektroenerģijas nodrošinājums lauku teritorijās ir nestabils – ir vērojami bieži elektroenerģijas pārrāvumi. Tāpēc atsevišķi cilvēki arī izmanto dīzeļa ģeneratorus, un retos gadījumos arī saules baterijas vai vēja ģeneratorus.
- Apkure:
 - Siltināšanas ieguvumus (Valmiera) iedzīvotāji pagaidām nejūt, jo rēķini nav samazinājušies (jāmaksā kredītu), taču «mājās ir vairāk kārtības». Taču pastāv arī vairāki **šķēršļi**: īpašnieki neapzinās savus pienākumus, renovācija ir lieli izdevumi, īpašnieki ar dažādām vajadzībām (atšķirīgām soc.grupām), trūkst kolektīvās aizņemšanās pieredzes.
 - Liela daļa daudzdzīvokļu māju Salacgrīvas novadā ir siltinātas, taču privātmājas siltina tikai tad, ja nepieciešama ēkas renovācija.

Atkritumi un ūdensapgāde

Atkritumi

- Valmiera:
 - Plaša informācijas pieejamību par atkritumu šķirošanu. Taču nav skaidrs kuras plastmasas var un kuras nevar izmest PET paredzētajos konteineros.
 - Brīvi pieejami plastmasas, papīra un stikla taras šķirošanas konteineri. Taču piepilsētas mežos joprojām ir daudz sadzīves atkritumu.
 - Nešķirotie konteineri pildās ātrāk kā šķirotie.
 - Dzīvoklī nav kur glabāt šķirotos atkritumus.
- Salacgrīva:
 - ❖ Veikalā ir gandrīz neiespējami izvēlēties produktus ar mazāku iepakojumu;
 - ❖ Atkritumu šķirošana novadā pamazām attīstās. Visos apdzīvotos centros ir šķirošanas konteineri stiklam un plastmasai. Taču joprojām atkritumi bieži tiek izmest tam neparedzētās vietās. Taču pārkāpējus pieķert notikuma vietā ("pie rokas) ir apgrūtināši. Papīru parasti visi sadedzina.
 - ❖ Aptaujātie uzskata, ka sliktāk šķiro jaunieši, jo viņiem ir slinkums un trūkst apzinības un motivācijas.
 - ❖ Maksa par atkritumu nodošanu ir neliela un tas nemotivē cilvēkus maksimāli šķirot.

Ūdens

- Valmiera: Pilsētas ūdens apgādes un kanalizācijas sistēma cilvēkus kopumā apmierina un pēdējos gados tā ir būtiski uzlabojusies.
- Salacgrīva: Daudzi cilvēki atzīst, ka krāna ūdeni nedzer. Tas ir ciets; tējkannas, veļas mašīnas u.c. ierīces ir regulāri jāatkalķo.

Pārtikas patēriņš

Valmiera

- Pārtikas avotu vidū Valmierā dominē lielveikali.
- Tomēr arī mazajiem piegādātājiem ir savas, stabilas nišas un pircēju uzticība – it īpaši, mājsaimniecību produkcijai.
- Daudzi respondenti apgalvo, ka izvēlas bioloģiskos pārtikas produktus, taču bioloģiskās pārtikas marķējumam nepievērš uzmanību (pretruna!) un tam neuzticas. Norāda, ka šādi produkti lielveikalos ir salīdzinoši daudz dārgāki.
- Brīvā laika trūkums un aizņemtība ir viens no faktoriem, ko cilvēki min par iemeslu kāpēc bieži vien ēd nepietiekami veselīgi (piemēram, izmanto pusfabrikātus) un nepievērš vajadzīgo uzmanību savām pārtikas izvēlēm.

Salacgrīva

- Liela daļa aptaujāto daļu pārtikas audzē paši vai pērk no zemniekiem;
- Taču vietējo produktu pieejamība ir ierobežota, jo zemnieki un zvejnieki savu produkciju cenšas pārdot lielos apjomos un vietējā tirgū paliek tikai pārpalikumi.
- Izvēloties pārtiku cilvēki vairāk vadās pēc cenas un garšas;
- Pērkot produktus no zemniekiem, reputācijai un uzticībai ir liela nozīme – “pērku tikai no tiem, ko pazīstu un kuriem uzticos”.
- Pārtikas piegādes ķēdes un informācija par pārtikas produktu vides un veselības ietekmēm ir kļuvusi tik plaša, ka cilvēki tam vairs nespēj izsekot.

Mobilitāte

Valmiera:

- Lielām ģimenēm pārvietoties ar privāto auto ir daudz lētāk un ērtāk.
- Cilvēki diezgan bieži sadarbojas un pa ceļam brauc uz darbu vienā automašīnā.
- Cilvēki reti izmanto sabiedrisko transportu, jo neapmierina: maršrutu daudzveidība/konfigurācija, grafiks, ilgais braukšanas laiks, kontingents.
- Daudzi cilvēki Valmierā izmanto velosipēdus un atzīst pilsētu piemērotu velotransportam.

Salacgrīva:

- Sabiedriskā transporta (autobuss) savienojumi starp Ainažiem, Salacgrīvu un Svētcietu tiek uzskatīti par apmierinošu, laba ir arī satiksme uz Rīgu.
- Taču, ja cilvēks nedzīvo kādā no šiem centriem, nokļūt pagasta centrā vai uz citām vietām bez automašīnas ir gandrīz neiespējami.
- Cilvēki pozitīvi novērtē spēcīgo sociālo kapitālu un atzīst, ka kaimiņi viens otram izpalīdz un kopīgi brauc iepirkties (uz Limbažiem vai Valmieru), aizved pie ārsta, ja vajadzīgs u.tml.
- Trūkst drošas velo infrastruktūras un īpaši veloceliņa gar Tallinas šoseju (ViaBaltica)

Kopsecinājumi

- **VDR izmaiņām ir jānotiek gan indivīda, gan kopienas/ sabiedrības līmenī, jo indivīda uzvedības paradumi ir atkarīgi gan no paša indivīda, gan kolektīvām praksēm, normām, tehnoloģijām un infrastruktūras;**
- **Tā kā patēriņa un uzvedības paradumus lielā mērā nosaka paradumi un rutīnas, dzīvesveida izmaiņas ir vairāk iespējamās brīžos, kad notiek būtiskas izmaiņas cilvēka dzīvē: ejot pensijā, veidojot ģimeni u. tml.;**
- **VDR jānostiprina sabiedrības ikdienas praksē, veicinot:**
 - patēriņa **apjomu samazināšanos** iedzīvotāju grupās ar augstākiem ienākumiem;
 - izmaiņas **patērētāju izdevumu struktūrā**, izdevumus novirzot uz patēriņa sektoriem ar mazāku vides slodžu intensitāti un veicinot videi draudzīgu (ekoefektīvu) **ilgtspējīgu produktu un pakalpojumu pieejamību tirgū** (tehnoloģiskie risinājumi, piegādes sistēmas un infrastruktūra);
 - iedzīvotāju vajadzību apmierināšanas **dekomercializāciju**, attīstot produktu koplietošanu, lietošanas intensifikāciju un samazinātu izmantošanu;
 - **ilgtspējīgas vērtīborientācijas attīstību sabiedrībā**, nostiprinot nemateriālistisku dzīvesveidu.

5.2.
Videi draudzīgas rīcības:
Sabiedrības mērķgrupu viedokļi
(Liepājas un Valmieras pilotteritorijas)

SATURS

1. Videi draudzīgo rīcību **izzināšanas intervijas**
2. Videi draudzīgo rīcību **sektori un mērķgrupas**: respondentu viedokļi
3. Respondentu viedokļi par **šķēršļiem** videi draudzīgo rīcību īstenošanai
4. Pētījumu posma sākotnējie secinājumi un ieteikumi rīcībpolitikām:
interviju rezultāti

PĒTĪJUMA VISPĀRĒJĀS PIEEJAS UN PILOTTERITORIJAS

Pieejas:

- ❖ **daļēji strukturētas intervijas** ar visu galveno mērķgrupu pārstāvjiem
- ❖ **MĒRĶGRUPU VIEDOKĻI PAR:**
 - videi draudzīgu rīcību (VDR) **sektoru praksi/tipoloģiju** izvēlētajās pilotteritorijās - raksturīgās VDR kā sabiedrības vērtību un komunikācijas atspoguļojums
 - sektoriem, mērķgrupu iesaisti un instrumentu piesaisti VDR īstenošanā
 - **šķēršļiem**, kuri ierobežo mērķgrupu spēju rīkoties videi draudzīgi
 - sākotnējām VDR **rīcībpolitikas iniciatīvām** pilotteritorijas pašvaldībai un citām mērķgrupām
 - **+nākošajā posmā (komplementāri):**
 - pašvaldības teritorijas vides un vides pārvaldības analītiskais pārskats (datu bāzes/dokumentu studijas);
 - māsaimniecību VDR anketēšana;
 - mērķgrupu fokusgrupa un pašvaldības diskusiju/rezultātu saskaņošanas/novērtējumu seminārs;
 - municipālo rīcībpolitikas iniciatīvu izstrāde (VPP nodevums).

Pilotteritorijas:

Liepājas un Valmieras pilsētas, kā arī Salacgrīvas novads (pētījums uzsākts)

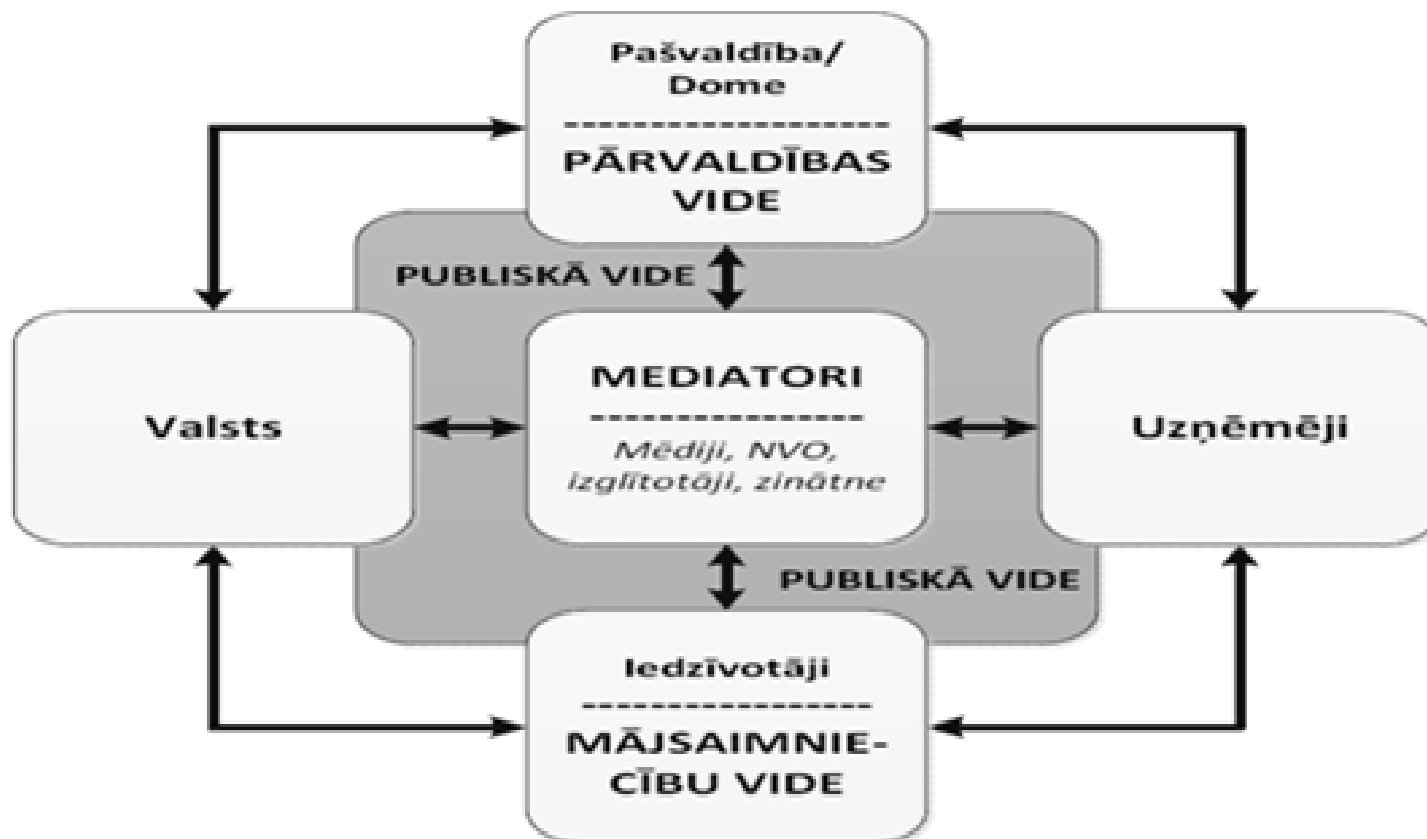
- pilsētas – reģionālie centri ar pietiekamu administratīvo, komunikatīvo un finansiālo resursu vides politikas veidošanai, novads - ar mazpilsētām un lauku teritoriju
- pašvaldība ir pieņēmusi **politiskās/plānošanas iniciatīvas dokumentus** vides sektora attīstības veicināšanai un/vai ieinteresēta rīcībpolitikas iniciatīvās
- pašvaldības vadība īsteno nozīmīgas aktivitātes vides kvalitātes uzlabošanā, t.sk. **labās prakses demonstrāciju piemēri**
- savstarpēji papildinošas ģeogrāfiskās/teritoriālās/pārvaldības uc īpatnības VDR attīstības rakstura kontekstā

1.

**VIDEI DRAUDZĪGO RĪCĪBU
IZZINĀŠANAS INTERVIJAS**

VDR KONCEPTUĀLĀ MODELŠHĒMA

VDR vietējās rīcībpolitikas ietvars nosaka pašvaldības sadarbību ar visām teritorijas pamata mērķgrupām

VIDES SEKTORI PAŠVALDĪBU LIKUMĀ

Pašvaldību likuma 15.panta punkti un to loģiskās daļas	Vides sektori
1) Organizēt iedzīvotājiem komunālos pakalpojumus	
Ūdensapgāde un kanalizācija, notekūdeņu savākšana, novadīšana un attīrīšana	Ūdenssaimniecība
siltumapgāde	Enerģētika
sadzīves atkritumu apsaimniekošana	Atkritumi
2) Gādāt par savas administratīvās teritorijas labiekārtošanu un sanitāro tīrību	
Ielu, ceļu un laukumu būvniecība, rekonstruēšana un uzturēšana	Mobilitāte un transports, pilsētvide
Ielu, laukumu un citu publiskai lietošanai paredzēto teritoriju apgaismošana	Mobilitāte un transports, enerģētika, pilsētvide
Parku, skvēru un zaļo zonu ierīkošana un uzturēšana	Daba, zemes resursi, pilsētvide
Atkritumu savākšanas un izvešanas kontrole	Atkritumi
Pretplūdu pasākumi	Virszemes ūdeņi
Kapsētu un beigto dzīvnieku apbedīšanas vietu izveidošana un uzturēšana	Pilsētvide
3) Noteikt kārtību, kādā izmantojami publiskā lietošanā esošie meži un ūdeņi	Daba un bioloģiskā daudzveidība, zemes resursi
5) Rūpēties par kultūru un sekmēt tradicionālo kultūras vērtību saglabāšanu ... (... atbalsts kultūras pieminekļu saglabāšanai)	Pilsētvide
6) ... veicināt iedzīvotāju veselīgu dzīvesveidu un sportu	Vide un veselība
13) Saskaņā ar attiecīgās pašvaldības teritorijas plānojumu noteikt zemes izmantošanas un apbūves kārtību;	Zemes resursi
19) Organizēt sabiedriskā transporta pakalpojumus	Mobilitāte un transports
21) Organizēt pedagoģisko darbinieku tālākizglītību un izglītības metodisko darbu	Vides pārvaldība (izglītība)

MĒRĶGRUPU PĀRSTĀVĪBA LIEPĀJĀ UN VALMIERĀ

Mērķgrupa	Liepāja	Valmiera
Valsts institūcijas	3	4
Pašvaldības institūcijas	10	12
Komunālie uzņēmumi	4	4
Valsts un privātās kapitālsabiedrības	2	7
Formālie izglītotāji	7	8
Neformālie izglītotāji		3
NVO	2	1
Mediji	2	3
Mājsaimniecības	Atsevišķā pētījumā	
KOPĀ	30	42

VDR KLASIFIKATORI

- vides un saistītie rīcību **sektori**.
- VDR **instrumenti**: normatīvie, plānošanas, institucionālie/ administratīvie, infrastruktūras, finanšu/ ekonomiskie, komunikācijas.
- **sabiedrības mērķgrupas**: a) kura īsteno konkrēto VDR; b) uz kuru šī VDR ir attiecināma.
- VDR **vērsums**: **iekšējās** (organizācijas iekšienē), **ārējās** (saistītas ar organizācijas definēto funkciju veikšanu) un **ambivalentās**, kas vienlaikus var tik traktētas gan kā iekšējās, gan kā ārējās VDR.
- **pārvaldības līmeņi** (valsts, vietējais, institūcijas).
- problemātikas telpiskais **mērogs** (valsts, reģionālais, vietējais, starpgrupu, mērķgrupas, institūcijas).
- **šķēršļi** VDR īstenošanā, ar tām saistītās problēmas un **vides sektoru-mērķgrupu-instrumentu** šķērsgriezums.

2.

**VDR SEKTORI UN MĒRĶGRUPAS VALMIERĀ:
RESPONDENTU VIEDOKĻI**

INTERVIJAS SATURA IETVARŠ - SEKTORPIEEJA

1. VIDES KOMUNIKĀCIJA – vides informācija, izglītība/apmācība, līdzdalība un VDR attīstība

2. VDR: VIDES SEKTORI - DARBĪBAS

2.1. Dabas vide/resursi: gaiss, zemes un ūdens resursi u.c.

2.2. Enerģētika

2.3. Ūdens apgāde un kanalizācija

2.4. Atkritumi

2.5. Būvniecība, pilsētvide

3. VDR: SADZĪVES VIDE UN MOBILITĀTE - DARBĪBAS

3.1. Pārtika, tās patēriņš,

3.2. Citas preces un pakalpojumi

3.3. Transports, mobilitāte

3.4. Vide un veselība

5. VIDES PĀRVALDĪBA ORGANIZĀCIJĀ / PAŠVALDĪBĀ

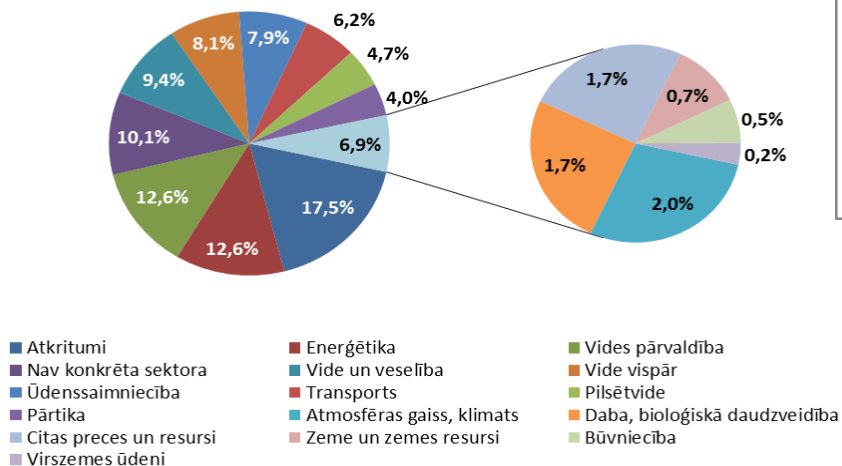
6. VDR: MĀJSAIMNIECĪBU VIDES PĀRVALDĪBA (tikai mājsaimniecībām)

ATSAUCES PAR VDR PRAKSI: SEKTORI UN INSTRUMENTI (VALMIERA)

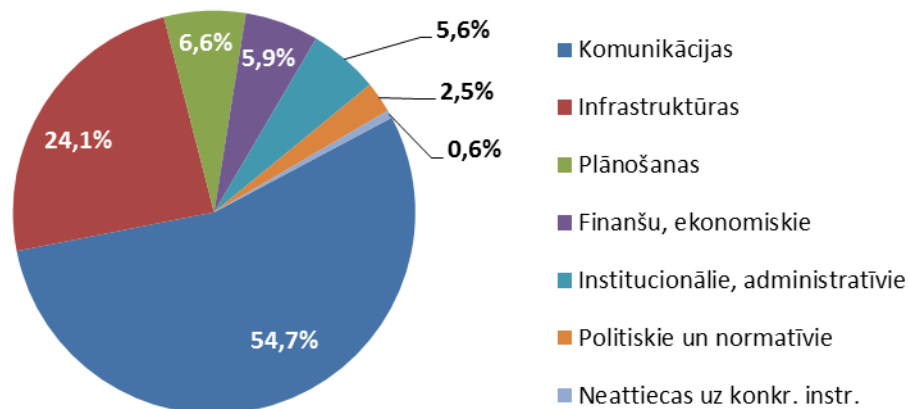
- Pavisam intervijās Valmierā tika minētas **398** videi draudzīgas rīcības, kas atspoguļoja **160** dažādus VDR veidus.

Mērķgrupas: biežāk aktualizētie VDR piemēri - **atkritumu un enerģosaimniecības** sektoros

VDR pieminējumu sadalījums pa vides sektoriem

VDR pieminējumu skaita sadalījums pa dažādiem vides pārvaldības instrumentiem mērķgrupu iekšienē

Vairāk nekā puse visu VDR, kuru piemērus min mērķgrupas, ir ar **komunikācijas** raksturu.

VDR: LIEPĀJA; ATKRITUMU SEKTORA PIEMĒRS, I

(ATSAUCES MĒRĶGRUPU INTERVIJĀS, SAĪSINĀTA VERSIJA)

Rīcību grupa/sektors	Iekšējās VDR	Ārējās VDR
4.3. Atkritumu apsaimniekošana	<ul style="list-style-type: none"> • Šķirošanas konteineri pie biroja • Speciāla, sava dalītās atkritumu vākšanas sistēma • Birojā tiek šķiroti noteiktu veidu atkritumi • Bīstamo atkritumu (bateriju) savākšana • Papīra atkritumu savākšana otrreizējai pārstrādei • Tiek šķiroti atkritumi, nenorādot detaļas • Darbs pie atkritumu apjoma samazināšanas, nedetalizēts • Atkritumu šķirošana (arī bīstamo) kā mācību procesa sastāvdaļa • ... 	<ul style="list-style-type: none"> • Sadarbība starp pašvaldību un atkritumu apsaimniekotājiem • Šķirošanas inventāra (maisi, konteineri) nodrošināšana • Ievērojams šķirošanas vietu skaita pieaugums (260 vietu) • Droši konteineri • Atkritumu šķirošanas ieviešanas pakāpenība atbilstoši cilvēku sagatavotībai to darīt • Atkritumu apsaimniekošanas piemērotība atbilstoši apmeklētāju plūsmai • Noteiktu atkritumu veidu vākšanas akcijas (egļītes, elektroniskie atkritumi) • Atkritumu šķirošanas rūpnīca „Eko kurzeme” teritorijā, atklāta 2016. gadā • ...

VDR: LIEPĀJA; ATKRITUMU SEKTORA PIEMĒRS, II

(ATSAUCES MĒRĶGRUPU INTERVIJĀS, SAĪSINĀTA VERSIJA)

Rīcību grupa/sektors	Iekšējās VDR	Ārējās VDR
4.1. Enerģijas piegāde un izmantošana	<ul style="list-style-type: none"> • Energoetaupības pasākumi kā komplekss, energosertifikācija • Siltumenerģijas patēriņa datu analīzes programma • Ēku siltināšana, logu nomaina • Energoefektīvās spuldzes • Marķēti gaismas slēdži • Kampanja pret liftu • Iekšējā mikroklimata monitorings • Saules paneļi katlumājā • ... 	<ul style="list-style-type: none"> • Latvijas aktīvākā pilsēta siltināšanas jomā: daudzdzīvokļu (siltināta apmēram puse ēku) un sabiedriskās ēkas • Energoefektīva ēku iekšējā siltumapgādes sistēma: horizontālās apkures shēmas daudzdzīvokļu mājās • Iedzīvotāju motivācija energoefektivitātes pasākumu ieviešanā: daudzviet tie veikti par pašu iedzīvotāju līdzekļiem • Domes līdzfinansējums energoefektivitātes pasākumiem • Konkurss par energoefektīvāko sabiedrisko ēku Latvijā: regulāri panākumi valsts vērtējumā; 2014.gadā – 1. un 2. vieta • Siltumtrašu nomaina • Apmācības personālam par renovēto ēku ekspluatāciju • Vides rīcības programma: energosaimniecības un klimata pārmaiņu nod. • ...

VDR: LIEPĀJA; ATKRITUMU SEKTORA PIEMĒRS, III

(ATSAUCES MĒRĶGRUPU INTERVIJĀS, SAĪSINĀTA VERSIJA)

VDR SATURS UN PĀRVALDĪBAS INSTRUMENTI

Vides sektors	Instrumentu grupas	VDR saturs
4.1. Enerģijas piegāde un izmantošana	Finanšu/ekonomiskie	Investīcijas enerģijas atgūšanā no tehnoloģijām Enerģijas taupīšana vispār
	Infrastruktūras	Apgaismojuma datorvadība
		Ekonomisko spuldžu lietošana
		Energoefektīvāku iekārtu izmantošana
		Gudra telpu temperatūras regulēšana
		Ierīču izslēgšana; kad tās nelieto
		Patēriņa samazināšana; uzlabojot tehnoloģijas
		Siltināšana: ēkas vispār
		Siltuma reģenerācija
		Siltumenerģētisko iekārtu sakārtošana
	Siltumenerģētisko iekārtu skaita samazinājums	
	Siltumu iegūst no pašu resursiem	
	Institucionālie/administratīvie	Energoaudits Divu liftu vietā darbina vienu
Komunikācijas (informācija, apmācība, līdzdalība)	Atgādinājuma zīmes taupīt elektrību Siltumenerģijas patēriņa novērošana Pētījumi par siltuma utilizāciju	
Plānošanas	Ēku/telpu siltināšanas plānošana Vadlīnijas energoefektivitātes paaugstināšanai	
Politiskie un normatīvie	Pilsētas Vides deklarācija, Attīstības programma	

VIDES PĀRVALDĪBA VALMIERĀ

■ Pārvaldības sektors

- **Valsts līmenis.** Tiek uzsvērts savulaik kļūdainais lēmums atdalīt vides un dabas uzraudzības instrumentus, kas novedis pie attīstības un vides aizsardzības disbalansa. Valsts iepirkuma sistēma nav videi draudzīga.
- **Pašvaldības līmenis.** Ir politiskā griba izmantot labvēlīgo vides situāciju pilsētā; Zaļā deklarācija darbojas pēc būtības. VP aktivitāšu zināms nesistemātisms, kas ir VP organizatoriskas struktūras vai atbildīgās amatpersonas iztrūkuma sekas. Galvenais VP uzdevums ir videi draudzīga industrijas attīstība.

■ Korporatīvais sektors.

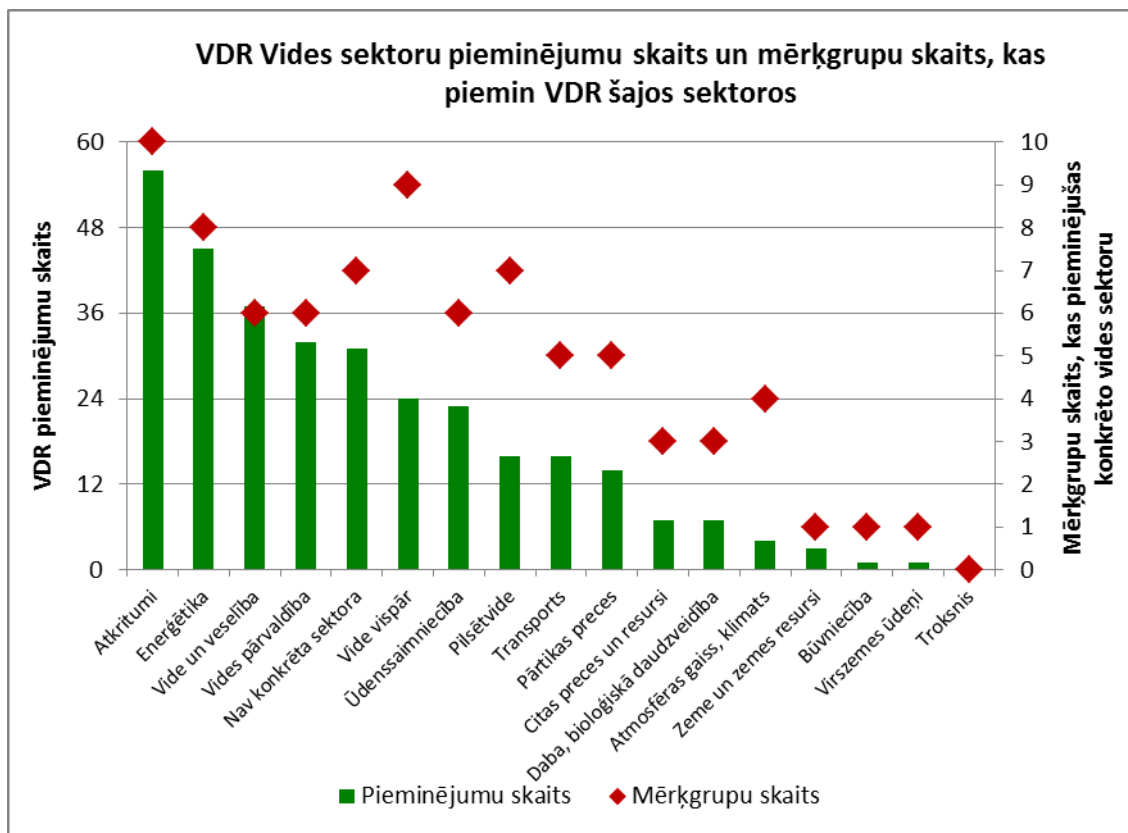
- Lielākos ražojošajos uzņēmumos ieviesti vides pārvaldības standarti. Pašvaldības uzņēmumos to nav, bet vides jautājumi tiek nopietni ņemti vērā. Mazajos uzņēmumos nav iespējams uzturēt vajadzīgo administratīvo resursu.

■ Nevalstiskais sektors.

- Vietējo vides NVO aktivitātes pilsētā nav pamanāmas. Ir viedoklis, ka tām darboties Valmierā trūkst «ideoloģiska» pamata – trūkst reālu konfliktsituāciju. Novērojamas nacionālo NVO darbības atsevišķas aktivitātes; pārvaldība ar tām sadarbojas.

VDR UN TĀS ĪSTENOJUŠO MĒRĶGRUPU SKAITS VIDES SEKTOROS

- Vismazāk no VDR sektoriem minēti piemēri – būvniecība, virszemes ūdeņi un troksnis, bet visvairāk atkritumi, enerģētika, un vides un veselības sektors.

- VDR atkritumu sektoru un energosaimniecību intervijās min **visas mērķgrupas**
- Redzams, ka biežāk skarti tie sektori, kuros VDR ir:
 - ietekmējamās un īstenojamās ar respondenta spēkiem un
 - ir aktuāli pilsētas kontekstā.

VIDES KOMUNIKĀCIJA VALMIERĀ

■ **Vides informācija**

Daudz, taču orientēta „uz notikumu”, ne vienmēr sistemātiska apskata formu.. Informācijas kopējā pārbagātība: vides jautājumus pamanīt nav vienmēr vienkārši un informācija tieši par vides stāvokli nav pietiekama.

■ **Vides izglītība**

Četras zaļā karoga ekoskolas, Vidzemes Augstskola un citas izglītības iestādes vides jautājumus ir integrējušas savās mācību un ārpuskolas programmās. Neraugoties uz ViA iniciatīvām, ir viedokļi, ka sadarbība ar pilsētu ir nepietiekama. Lielie uzņēmumi piedalās vides izglītības procesos kā tieši (lekcijas, ekskursijas, prakses u.tml.), tā pastarpināti.

■ **Sabiedrības līdzdalība**

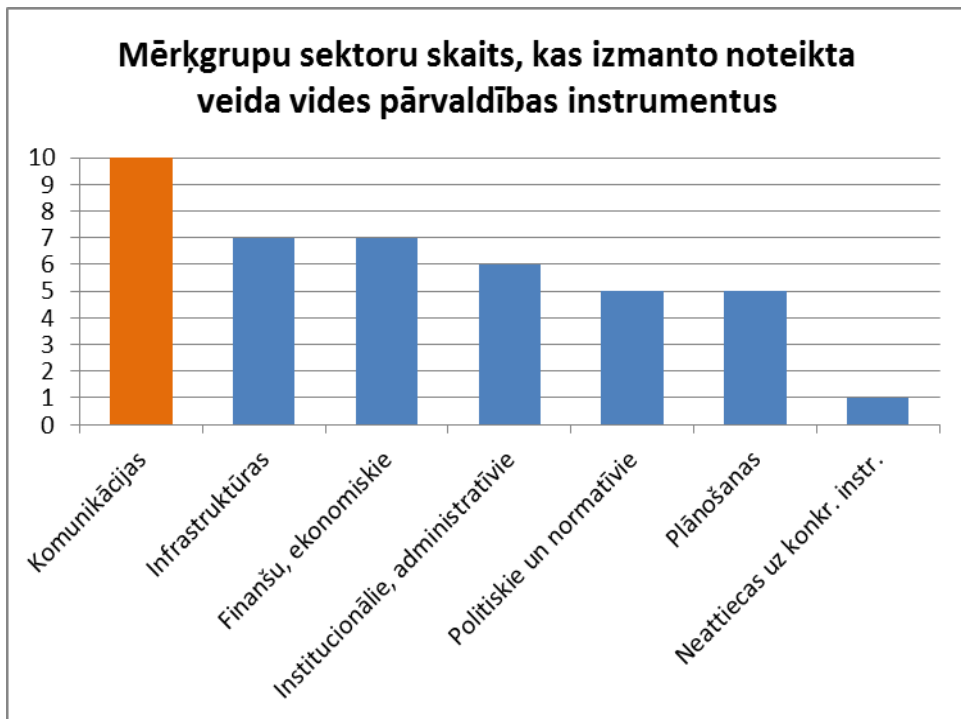
Pastāv noteikts „vides aktīvs”, kas līdzdarbojas visdažādākajos jautājumos, taču ārpus šī loka esošie iesaistās maz un šķiet, ka vides informācija viņus gandrīz neaizsniedz. Nav nopietnu problēmu, kas sabiedrību mobilizētu.

■ **Kopumā:**

Iespējams, galvenā problēma ir pašvaldības un valsts dienestu savstarpējā komunikācija. Pilsētas vadība ievēro agrāk pieļautās kļūdas un komunikāciju ar sabiedrību attīsta sekmīgi.

VDR INSTRUMENTU LIETOŠANA

- Komunikācijas instrumentus izmanto **visas mērķgrupas**. Ļoti augstu tiek novērtēts pašvaldības darbs vides komunikācijā.
- Politiskie un normatīvie instrumenti kā specifiski pārvaldības struktūrām tiek minēti ne pārāk bieži, taču to vidū tiek izcelta domes **pieņemtā Valmieras pilsētas Vides deklarācija** (t.sk. VPP rīcībpolitikas iniciatīva).

- Arī tās mērķgrupas, kuras konstatē VDR plānošanas instrumentus, lielākoties nenovērtē tos kā būtiskus tālākai VDR aktivizēšanai.

3.

**RESPONDENTU VIEDOKLI PAR
ŠĶĒRŠĻIEM VIDEI DRAUDZĪGO RĪCĪBU
ĪSTENOŠANAI**

ŠĶĒRŠĻI VDR ATTĪSTĪBA VALMIERĀ

- No pilsētas neatkarīgo faktoru vidū bieži tiek minētas **normatīvo aktu un valsts institūciju prasības un nosacījumi**, kas noteiktās situācijās neļauj pietiekami sakopt un attīstīt ārtelpu, taupīt atsevišķus resursu veidus un kas apgrūtina Zaļo iepirkumu.
- Vides jautājumu **institucionālā organizācija** pašvaldībā ir sevi izsmēlusi, neraugoties uz augstu vides apziņas līmeni gandrīz visās respondentu grupās.
- Pilsētas vadības uzskatos minēts, ka vietējā pārvaldības līmenī galvenie principiālie šķēršļi sekmīgai VDR un tās **infrastruktūras** attīstībai varētu būt **finansiālas dabas ierobežojumi**, taču faktiski tie minēti vien atsevišķos gadījumos.
- **Vides informācijas** aprīte ir plaša, bet nekoordinēta un nesatur pietiekami daudz eksaktas informācijas par vides stāvokli, emisijām u.tml.
- **Plānošanas** instrumenti VDR jomā tiek lietoti nepietiekoši un nav adekvāti novērtēti.

ŠĶĒRŠĻI VDR ATTĪSTĪBAI LIEPĀJĀ

- **Normatīvie šķēršļi:** ierobežojumi videi nedraudzīgu rīcību apkarošanas darbībām; pārlietu stingrs normatīvais regulējums vai nepārdomāta tā piemērošana bremzē attīstību piekrastē.
- **Institūciju** nepietiekamās kapacitātes un sekojoša nespēja novērst videi nedraudzīgas rīcības vai sodīt to veicējus. Vides koordinatora trūkums.
- Vāja starpgrupu **komunikācija**, tai skaitā domei ar citām mērķgrupām. **Vides informācija** pazūd kopējā klāstā; maz pozitīvās informācijas. Psiholoģiskie šķēršļi, kas sakņojas daļas iedzīvotāju nepietiekamā vides apziņas līmenī.
- **Finansiālie un ekonomiskie šķēršļi** būtiski figurē vairumā interviju – gan kā pamats infrastruktūras problēmām, gan cilvēkresursu piesaistīšanai.
- **Infrastrukturai** nereti trūkst attīstības telpas; to ierobežo kā finansiālie, tā normatīvie (tualetes pludmalē) faktori.
- Trūkumi **plānošanas** instrumentos netiek uzskatīti par vides sektoram raksturīgiem šķēršļiem.

4.

**SĀKOTNĒJIE SECINĀJUMI UN
IETEIKUMI RĪCĪBPOLITIKĀM:
INTERVIJU REZULTĀTI**

VDR VIDE LIEPĀJĀ UN VALMIERĀ: INTERVIJU REZULTĀTU KOPSAVILKUMS TURPMĀKAJAM ANALĪTISKAJAM DARBAM

- VDR vidi **Valmierā** raksturo
 - attīstīta starpgrupu komunikācija
 - attīstīta vides apziņa visās sabiedrības mērķgrupās
 - faktiski neeksistējošs (nav pieprasīts) NVO sektors
 - nepietiekama mērķkoordinācija vietējās pārvaldības struktūrās
- VDR vidi **Liepājā** raksturo
 - nepietiekoša starpgrupu komunikācija
 - vides apziņas nostiprināšanās daļā sabiedrības; sabiedrības nehomogenitāte
 - attīstīts, taču savrupš un novecojošs NVO sektors (būtu pieprasīts)
 - labi organizēta organizatoriskā struktūra vietējā pārvaldībā

Kopumā:

- VDR situācija zināmās robežās **nav atkarīga no formālo struktūru organizētības pakāpes.**
- Teritorijā kopumā to nosaka sabiedrības vides **apziņas līmenis un starpgrupu komunikācijas aktivitāte.**
- **Finanšu līdzekļu** loma kopumā VDR procesā un sektoru kontekstā **nav dominējoša**, kaut vajadzība pēc lielajiem infrastruktūras uzlabojumiem un papildus cilvēkresursiem to nosaka .

RĪCĪBPOLITIKU IETVARA SĀKOTNĒJIE PRIEKŠLIKUMI: INTERVIJU REZULTĀTU KOPSAVILKUMS TURPMĀKAJAM ANALĪTISKAJAM DARBAM

Valmierā

- Vides pārvaldības **organizatoriskās struktūras** izveidošana. Tajā skaitā struktūrai (atbildīgajam) jākoordinē VDR domes struktūrvienībās un publiskajā telpā un jāgatavo vides informācijas materiāli komunikācijas nodaļai.
- Pašvaldības vides pārvaldības **stratēģijas, programmas un plāna** izstrāde Vides (Zaļās) deklarācijas un vides pārvaldības pārskata kontekstā.
- Sadarbības aktualizācija ar ViA, īpaši, komunikācijai **ar citām mērķgrupām** un vides specializācijas paplašināšanai, gatavojot reģionam vajadzīgos speciālistus.

Liepājā

- Vides pārvaldības struktūrvienību **komunikācijas aktivizēšana pilsētas domē**: nepieciešamība pēc vides komunikācijas speciālista, kurš darbojas kā sasaiste starp domes Vides komisiju un Vides nodaļu un sabiedrisko attiecību struktūrvienību. Vides komunikācijas ilgtermiņa stratēģijas nepieciešamība.
- **Vides komunikācijas instrumentu nostiprināšana** visās sabiedrības mērķgrupās: vides izglītības koordinators nepieciešamība.
- **Atbildības jomu sadalīšana konkrētos vides pārvaldības sektoros**, kā piemēram attiecībā uz lietus notekūdeņiem un pludmalē izskalotajām jūras aļģēm.

Paldies par uzmanību

- Dr. Jānis Brizga

janis.brizga@lu.lv

- Dr. Jānis Kauliņš

janis.kaulins@lu.lv